

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”

20 de ani de Inițiative Democratice și Idei de Succes

1993-2013

Echipa IDIS „VIITORUL”

Consiliul de administrație

Victor POPA
Dr. Hab. în
Drept,
Judecător
la Curtea
Constituțională
a RM

Igor MUNTEANU
Dr. în Drept,
Ambasador
Extraordinar și
Plenipotențiar
al RM în SUA,
Canada și Mexic

Liubomir CHIRIAC
Dr. Hab.
în Științe
fizico-matematice,
Director Executiv
IDIS „Viitorul”

Vlad LUPAN
MA în
Administrația
Publică,
Ambasadorul
R. Moldova la ONU,
diplomat

Departamentul Buna Guvernare

Anatol MOLDOVAN
MA în Administrația
Publică

Vlad CATLABUGA
Expert Administrație
Publică

Viorel PÎRVAN
Jurist

Ana-Maria VEVERIȚA
MA în Științe Politice,
Coordonator Proiecte

Departamentul Economie de Piață

Ion TORNEA
MA în Administrarea
Afacerilor, Economist

Angela SECRIERU
Dr. hab. în Științe Economice,
Profesor universitar,
Expert financiar

Tatiana LARIUȘIN
Dr. în Economie,
Senior expert

Corina GAIBU
Economist

Ion BUTMALAI
Licențiat în Studii
Economice,
asistent proiect

Departamentul Societate Competitivă

Sergiu LIPCEAN
MA în istorie,
Expert politic

Veaceslav BERBECA
MA în relații
internationale, Expert
politic

Cornel CIUREA
MA în Științe
Politice, Politolog

Ghenadie MOCANU
MA în Studii
Europene, Director
Programe IDIS

Eduard ȚUGUI
Dr. în politologie,
Expert politic

Viorica ANTONOV
Dr. în politologie,
Expert în politici sociale
și dezvoltare

Echipa Operațională

Aliona LAZAREV
Contabilă

Carolina UNGUREANU
MA în Relații
Internationale,
Fundraiser, Coordonator
de proiecte

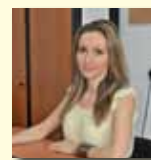
Olga BORDEI
Asistentă
proiecte

Diana LUNGU
Licențiată în
Sociologie și
Jurnalism,
Coordonator Relații
Publice

Cristina AVRAM
Asistentă
proiecte

Ana ZNACENI
Licențiată în Științe
Economice,
Asistentă Granturi

Tatiana PÂRVAN
Manager oficiu

Igor MUNTEANU,
Membru al Consiliului
Administrativ IDIS „Viitorul”,
Membru Fondator al IDIS „Viitorul”,
Ambasador Extraordinar și
Plenipotențiar al Republicii
Moldova în SUA, Canada și Mexic

Dragi prieteni,

În 2013, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” aniversează 20 de ani de la înființarea sa, ceea ce ne oferă privilegiul de a contempla retroactiv distanța pe care a parcurs-o această instituție a societății civile. Înființată ca o entitate neguvernamentală, non-profit și neafiliată politic, IDIS „Viitorul” și-a propus să se concentreze asupra cercetării independente și creării de cerere pentru schimbări democratice. Încorporată de Ministerul Justiției la 11 iunie 1993 cu statut de fundație, Institutul Viitorul a exprimat voința unui grup de intelectuali din Republica Moldova de a asigura resurse suplimentare în procesul de transformare post-totalitară a societății, fiind marcați de importante referințe ale primilor ani de tranziție: unificarea Germaniei și căderea zidului berlinez (9 noiembrie, 1989), Declarația de independență a statului moldovenesc (27 august, 1991), dar și de exercițiul chinuitor de ordonare a priorităților naționale ale RM (1993–1994).

IDIS „Viitorul” a avut parte de o creștere organică, bucurându-se de sprijinul entuziast al celor care s-au asociat cu onestitate și bună credință singurei sale misiuni publice – democratizarea și occidentalizarea spațiului public și privat din Republica Moldova”. Aduc pe această cale mulțumiri celor care au stat la temelile Fundației Viitorul și care au oferit sprijinul lor personal acestui parcurs: Oleg Ungureanu, Eugen Carпов, Vlad Spânu, Tatiana Pîrvu, Vlad Malahov, Igor Pădure, Igor Boțan și Liviu Jalbă. Cei care au stat la începuturile sale au promovat cu tenacitate ideea cimentării unor subiecte de interes național chiar și atunci când apăreau dezbateri și contradicții pe teme punctuale între formatori de opinie; au considerat necesar de a promova activ aderarea RM la valori europene și euro-atlantice, norme și instituții esențiale statutului de drept în efortul de integrare în spațiul de securitate occidental. Experții IDIS „Viitorul” nu au ezitat să critice dur inerția și viciile unor birocratii obtuze, deznationalizate ori rapace, fără a subestima și nevoia pentru dialog cu scopul de a impune schimbări și presiune în raport cu diverse autorități ale serviciului public.

Deși poate fi văzut ca un adevărat „veteran al vieții asociațive” în RM, IDIS „Viitorul” a făcut tradiție în promovarea persoanelor tinere, talentate și optimiste. Fundația Viitorul a fost lansată pe un traseu „de pionierat”, pe parcursul căruia au fost inovate și „împământenite” practici de excelență pentru autorități locale și regionale, au fost create și valorificate parteneriate viabile cu sectorul privat și parteneri externi, au fost testate practici de „cooperare în rețea” (networking) cu universități prestigioase și centre de excelență din străinătate; au fost adaptate module de training și inovație pentru sporirea capacităților profesionale de care au beneficiat mulți lideri de opinie și politicieni, autorități locale și experți recunoscuți pe plan național. Unele nu s-au reușit, dar IDIS „Viitorul” va persevera în continuare, fără costuri de amortizare pentru misiunea sa.

Întotdeauna IDIS „Viitorul” și-a apărut și a prețuit independența sa funcțională, fără a se lăsa „măgulit și sedus” de către diverse grupuri politice ori profitoare. Nu am exclus, ci chiar am încurajat și condus inițiative de formare a unor coaliții largi naționale în sprijinul unor cauze de interes comun, cum este cazul descentralizării, finanțării partidelor, alegerilor libere, autonomiei locale și transparenței cheltuielilor publice. Colegialitatea, buna-credință, onestitatea profesională și competiția au fost condiții sine-qua-non pentru munca în echipă în cadrul Institutului. Deși a cooperat în diverse formate cu diverse autorități ale Guvernului, IDIS „Viitorul” și-a păstrat cu tenacitate dreptul la opinie separată, chiar și atunci când anumite guvernări cu „apucături” reacționare au părut convinse că-și vor impune controlul total asupra instituțiilor esențiale (mass-media, businessul privat, etc.), în contradicție flagrantă cu ce (tot aceste guvernări) declarau public ori promiteau cetățenilor și partenerilor externi.

Asemenea experiențe impun societății civile vigilență și solidaritate în acțiuni, fără a subestima însă nevoia optimismului social, al încrederii și patosului democratic – ingredientele necesare ale unei tranziții de succes spre marea familie a civilizației occidentale. Alături de alte instituții ale societății civile din RM, IDIS „Viitorul” are obligația de a furniza modele de integritate, loialitate față de idealul conștiinței naționale și viziune, nealterată de timp și de crize efemere. Salut efortul temerar al echipei conduse de Directorul Executiv al IDIS „Viitorul”, Dr. Liubomir Chiriac de a marca aniversarea celor 20 de ani de la înființarea Institutului, și constat cu acest prilej că lupta pentru democrație și prosperitate în Republica Moldova abia începe, iar miza rivalității dintre bine și rău este astăzi mai mare ca niciodată.

20 de ani de inițiative democratice

Acum 20 de ani, IDIS „Viitorul” apărea cu statut de Fundație, cu scopul de a consolida societatea civilă și de a dezvolta spiritul de responsabilitate în rândul autorităților, dar și a cetățenilor deopotrivă.

Vrem să credem că pe parcursul celor două decenii de activitate, IDIS „Viitorul” și-a adus aportul la realizarea priorităților naționale prin implementarea proiectelor axate pe dimensiuni economice, sociale, administrative, etc., cât și prin efectuarea numeroaselor studii și cercetări.

Liubomir CHIRIAC ,

Dr. Hab. în Științe fizico-matematice,
Director Executiv IDIS „Viitorul”

În mod deosebit, eforturile echipei au fost orientate spre procesul de integrare europeană a țării noastre și promovarea valorilor și standardelor europene. Astfel, la momentele de cotitură în dezvoltarea țării, experții IDIS „Viitorul”, au susținut funcționarea eficientă a structurilor statului. În contextul respectiv, foștii cercetători, reprezentanți ai generației de aur ai echipei IDIS, au devenit membri ai Guvernului RM, ambascadori, parlamentari, șefi de comisii parlamentare. Aici vom evidenția colegii noștri: Igor Munteanu, Ambascador al Republicii Moldova în SUA, Canada și Mexic care timp de 17 ani a condus instituția noastră; Vlad Lupan, Ambascadorul Republicii Moldova la ONU; Victor Popa, judecător la Curtea Constituțională; Veaceslav Ioniță, Președintele Comisiei Parlamentare Economie, Buget și Finanțe; Victor Parlicov, directorul Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică etc.

Un alt aspect pe care intenționez să-l scot în evidență ține de formarea, în cadrul IDIS „Viitorul”, a unei noi generații de experți-cercetători de înalt nivel. Zeci de tineri talenți au trecut prin laboratoarele instituției noastre, acumulând cunoștințe și cultivându-și interesul pentru cercetare. Acest proces, în opinia noastră, reprezintă un factor-esențial în construirea unei baze solide pentru o societate democratică, bazată pe cunoaștere, care dorește să devină mai competitivă și mai prosperă.

Astfel, punctăm cu o deosebită plăcere progresele înregistrate de experții noștri în elaborarea studiilor, nivelul remarcabil al unui mare număr de lucrări, precum și debutul promițător al acelor experți care au fost la primul lor studiu. Dorim să subliniem, de asemenea, efortul considerabil al departamentelor din cadrul IDIS „Viitorul” care au asigurat solicitările specifice pentru domeniile abordate: politică externă, economie, finanțe publice, dezvoltare regională, administrație publică, integrare europeană, eficientizare și securitate energetică, etc.

IDIS „Viitorul”, pentru realizarea obiectivelor instituționale colaborează eficient cu o serie de organizații finanțatoare și donatoare: Comisia Europeană, PNUD, Fundația Soros-Moldova, CIPE, Fundația Est-Europeană, Fundația Hanns Seidel, UNICEF, NED, Fundația Friedrich Ebert, German Marshall Fund, PASOS, AGORA, CoE, TTF, LGI/OSI, etc.

Suntem conștienți de faptul că detaliile, la care mai avem de lucrat, formează perfecțiunea, însă perfecțiunea nu este un detaliu. Un fapt, însă, este incontestabil - dorința echipei IDIS „Viitorul” de a sprijini parcursul european al țării noastre, dorința de a construi o țară democratică, axată pe valori europene care asigură un trai decent propriilor cetățeni.

Despre noi

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează în domenii de analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. În vasta sa experiență, IDIS a consolidat o cooperare eficientă cu mediul academic și cel al decidenților, generând analize politice și recomandări de politici pentru diverse domenii de interes public, creând și diseminând practici pozitive, standarde de bună guvernare și inițiative legislative de natură să influențeze transformările sociale.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățeni; consolidarea societății civile și a spiritului critic; promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

MISIUNEA NOASTRĂ

Misiunea IDIS este de a contribui la consolidarea unui mediu favorabil schimbărilor democratice în Republica Moldova, întăririi unor centre de reflecție și sinteză pe problemele vitale ale tranziției politice, sociale și economice; încurajării reformei sistemului de administrație publică locală și regională, încetățenirii normelor democratice și a statului de drept în condițiile unei societăți civile în creștere, în care cetățenii acționează voluntar și conștient pentru a-și exprima propriile interese, pentru a avea acces liber la informații și pentru a atinge obiectivele pe care le-au stabilit.

Dirk SCHUEBEL,
Șeful Delegației
Uniunii Europene
în Republica Moldova

IDIS „Viitorul” este una din instituțiile cheie ale societății civile care a făcut cunoscut numele Republicii Moldova și peste hotarele ei prin analizele sale corecte, prin subiectele sensibile abordate, iar 20 de ani este o perioadă cu adevărat îndelungată pentru țara voastră cu o istorie tânără și ați reușit să acoperiți evenimente de la independență încoace. Vreau să vă felicit călduros cu acest jubileu și să vă doresc cel puțin încă 20 de ani înainte sau chiar mai mulți în care să continuați ceea ce ați făcut până acum pentru țara voastră.

Veaceslav IONIȚĂ,
Președintele Comisiei
Parlamentare Economie,
Finanțe și Buget

Aduc sincere mulțumiri IDIS-ului care m-a format ca economist și promotor al valorilor unei economii libere. Pe parcursul a 20 de ani, IDIS „Viitorul” a fost un bastion al apărării valorilor democratice și promotor al economiei de piață liberă. IDIS a demonstrat că întruchipează toate elementele celui mai performant centru de producere a creierilor de analiză. De aici s-au născut mai multe centre analitice cunoscute în prezent. Odată cu revenirea guvernării democratice, IDIS a livrat cele mai multe personalități în structura de stat și tot IDIS continuă să fie un generator de idei de succes pentru actuala guvernare.

Domenii prioritare

În conformitate cu strategia de dezvoltare a instituției pentru 2009-2014, IDIS „Viitorul” și-a fixat obiectivele sale programatice pe 3 domenii prioritare:

- **modernizarea sectorului public** (funcționează în calitate de centru de resurse, unitate specializată în activități de cercetare și instruire pe domeniul administrației publice (locale și centrale);
- **fortificarea economiei de piață** (desfășoară activități curente de analiză economică și predicții, educație economică și evaluare a politicilor fiscale, monitorizarea politicilor sociale și reducerea sărăciei);
- **crearea unei societăți competitive** (este specializat în politici sociale, educație civică, democratizare, politică externă, integrare europeană, management al crizelor și prevenire. Experții din cadrul departamentului fac cercetări în ariile tematice de care sunt responsabili și promovează reforme sectoriale, organizează cursuri de instruire și desfășoară campanii publice pentru a stimula participarea civică).

Expertiză și traininguri specializate

- Studii macroeconomice și microeconomice
- Agricultură și relații funciare
- Sistemul energetic și componentele pieței naționale și regionale
- Politici monetare și fiscale
- Studiul forței de muncă, relații sociale
- Politici descentralizate: statutul, rolul și competențele autorităților locale și sub-naționale
- Planificare strategică: opțiuni și instrumente de dezvoltare locală
- Analiza politicilor statului în sistemul educației pre-universitare și universitare
- Analiza de riscuri comerciale și bancare
- Cercetare cantitativă și calitativă a opiniei publice
- Confidența consumului pe plan național și sectorial
- Instituționalizarea parteneriatelor public–privat
- Analiză politică și comportament electoral
- Management asociativ și instruire pe capacități avansate de advocacy
- Analiza de impact a unor politici și decizii guvernamentale
- Traininguri specializate în domeniul administrației publice, planificării strategice, eficiența energetică
- Consolidarea încrederii de pe ambele maluri ale Nistrului

Instruire lingvistică pentru alolingvii din Republica Moldova. La inițiativa IDIS „Viitorul”, în 2005 a fost creată Asociația Națională a Trainerilor Europeni din Moldova (ANTEM), răspunzând necesităților de instruire lingvistică ale adulților alolingvi și cetățenilor străini din Republica Moldova. Peste 500 de funcționari publici din localitățile cu o populație multietnică au beneficiat de cursurile de instruire ale ANTEM.

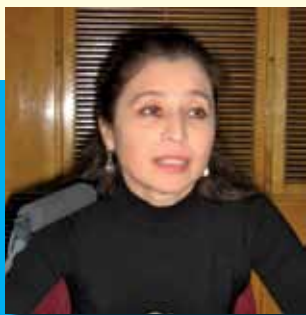
Nicolae NEGRU,
scriitor, jurnalist
„Jurnal de Chișinău”

IDIS „Viitorul” este, din punctul nostru de vedere, o instituție modernă, „competentă”, „lucidă”, care scrutează prezentul pentru a vedea viitorul. Este un ghid, un fel de stalker al societății noastre în căutare de sine. Ajunsă la vârsta maturității, îi dorim să fie, în sfârșit, auzită, să aibă de a face cu politicieni și lideri raționali, responsabili, previzibili. Îi dorim un viitor previzibil.

Iurie ȚAP,
deputat în Parlamentul
Republicii Moldova

Prin activitatea sa, IDIS „Viitorul” a contribuit la pregătirea schimbărilor democratice în Republica Moldova, a influențat formarea societății civile, a ajutat autoritățile APL să ajungă la înțelegerea rolului acestora în asigurarea principiului constituțional al autonomiei locale. La mulți ani, curaj și demnitate în continuare!

Irina NECHIT,
poetă, dramaturg,
jurnalistă, traducătoare

IDIS „Viitorul” și-a creat de-a lungul anilor o reputație impecabilă. Îi doresc să și-o mențină și în perioada aceasta de maximă incertitudine politică. Nu e ușor să lucrezi într-o țară unde majoritatea oamenilor sunt vizitați de gândul că nu au viitor. IDIS „Viitorul” a activat în parametrii normalității, fiind un producător de valori și de speranțe pentru societatea Republicii Moldova.

La mulți ani, cu toată prețuirea!

Produsele IDIS „Viitorul”

Politici publice

Serie de studii specializate pe subiecte prioritare pentru schimbările în administrația publică și locală, alegeri, gestionare de afaceri, stabilite în cadrul departamentelor IDIS.

Policy Briefs

Buletine periodice care accentuează necesitatea stringentă de a alege o alternativă de politici, în contextul unei dezbateri actuale.

Monitorul Social

Produs trimestrial al IDIS „Viitorul”, care surprinde evoluția celor mai stringente probleme sociale, recomandând soluții de remediere a acestora.

Monitorul Economic

Publicație de analiză și predicții economice: apare în română și engleză într-un tiraj de circa 400 copii, și în format electronic.

Buletin de politică externă

O serie de analize succinte, scrise de experții locali și internaționali, dedicate celor mai importante subiecte ce țin de politica externă a Moldovei, schimbărilor majore din regiunea Mării Negre, cooperării cu organizațiile internaționale și activităților de consolidare a păcii din regiune.

Raport de prevenire a crizelor

Produs al IDIS „Viitorul”, care compilează o serie de studii ce cuprind patru teme sensibile din domenii de riscuri pentru securitatea Republicii Moldova.

Adrian IONESCU,
Consilier tehnic principal
UNDP Moldova

Acum 18 ani, când am discutat cu colegii de la IDIS primele lor proiecte, nu puteam decât să sper într-o organizație cu un viitor atât de prodigios. Cu ocazia aniversării a 20 de ani de activitate, felicit echipa IDIS „Viitorul” pentru influența și impactul pe care l-au avut în rândul societății civile și asupra politicilor publice din Moldova.

Ion MANOLE,
Director Executiv Asociația
„Promo-LEX”

IDIS „Viitorul” este o organizație care de foarte multe ori s-a dovedit a fi la locul potrivit în momentul potrivit, devenind un reper important atât pentru autorități, cât și pentru societatea civilă.

Dan DUNGACIU,
Prof. Univ. Dr., Universitatea
din București, Directorul
Institutului de Științe Politice
și Relații Internaționale
al Academiei Române

IDIS „Viitorul” este mai mult decât un institut, este o instituție. Nu furnizează societății doar cunoaștere și expertiză, ci exemple de temeinicie, modele de acțiune, oameni competenți. Faptul că cercetătorii IDIS sunt acum, mulți dintre ei, ambadori, deputați, membri ai Guvernului, șefi de comisii parlamentare, judecători la Curtea Constituțională etc. arată convingător că instituția IDIS funcționează și este, pentru întreaga societate, un model de bune practici.

Într-o R. Moldova în care consistența și coerența proiectelor țin mai degrabă de apetiturile de moment și interesele imediate ale politicienilor, IDIS „Viitorul” a arătat că se poate construi temeinic, că poți fi consecvent și egal cu tine când e vorba despre proiectele mari ale societății: de la educația viitorilor lideri ai republicii, politici publice, politică externă, la problematica transnistreană.

Un cuvânt de felicitare celor care au adus IDIS „Viitorul” acolo unde este, adică cercetătorilor săi. Nu în ultimul rând, celui care l-a inițiat, gestionat și impus la nivel intern și internațional, domnul Igor Munteanu, actualul ambasador al R. Moldova în SUA, dar și celui care, astăzi, îi continuă cu competență și tact proiectul, domnul Liubomir Chiriac.

Ghid de administrație publică

Publicație ce evidențiază lacunele legislației și recomandări în acest sens, reglementări normative privind administrarea locală eficientă, inclusiv prin evitarea cazurilor de conflict de interese.

Buletin de știri economice (german)

Publicație despre evenimentele economice din Republica Moldova, traduse în limba germană și destinată partenerilor internaționali.

BULETIN DE PROMOVARE A EFICIENȚEI ENERGETICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Buletin de promovare a eficienței energetice

Buletinul cuprinde noțiuni și recomandări privind utilizarea eficientă a energiei.

Dirrecțiile prioritare ale IDIS „Viitorul”

IDIS „Viitorul” își desfășoară activitățile sale prin intermediul a 3 departamente:

1. Departamentul Modernizarea sectorului public funcționează în calitate de centru de resurse, unitate specializată în activități de cercetare și instruire pe domeniul administrării publice (locale și centrale).

Domenii prioritare:

- *fortificarea instituțiilor judiciare;*
- *promovarea descentralizării efective;*
- *susținerea deciziilor și modernizării formatoare de politici a sectorului public;*
- *asigurarea responsabilității și suportul orientat spre performanță a autorităților centrale și locale;*
- *consolidarea instituțiilor administrative și politice create în baza valorilor europene;*
- *implementarea efectivă a strategiilor de dezvoltare locală și regională;*
- *parteneriat public-privat, descentralizare fiscală;*
- *capacitatea de a construi organizații municipale reprezentative.*

3. Departamentul Societate competitivă prezintă o unitate destinată să promoveze standarde de performanță în evaluarea, elaborarea și implementarea politicilor publice (în special în domeniul social), dar și să desfășoare activități susținute de advocacy și lobby pentru procese de transformare și modernizare a societății moldovenești.

Domenii prioritare:

- *susținerea manifestărilor de opțiuni politice alternative și pluralism politic;*
- *dezvoltarea capitalului uman;*
- *fortificarea coeziunii sociale, bunăstării și reducerea sărăciei;*
- *facilitarea identificării și diseminarea bunelor practici;*
- *creșterea capacității societății civile de a direcționa presiunea socială, astfel încât să crească nivelul de responsabilitate și receptivitate al autorităților locale și centrale.*

2. Departamentul Economie de piață funcțională

desfășoară activități curente de analiză economică și predicții, educație economică și evaluare a politicilor fiscale, monitorizarea politicilor sociale și reducerea sărăciei.

Domenii prioritare:

- *consolidarea unui mediu de business competitiv și puternic;*
- *livrarea programelor de educație economică pentru a spori cererea de aplicare a instrumentelor economice cu un caracter democratic;*
- *crearea asociațiilor reprezentative ale antreprenoriatului privat;*
- *promovarea unei agriculturi orientate spre performanță, moderne și efective, conform modelului european;*
- *promovarea politicilor și mijloacelor pentru asigurarea securității energetice a statului;*
- *creșterea competitivității economiei Republicii Moldova prin intermediul strategiilor de promovare a exporturilor și dezvoltare a infrastructurii.*

Administrația Publică și Dezvoltarea Regională

Fiind succesorul de drept al Fundației Viitorul, IDIS păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, inclusiv în domeniul administrației publice, printre care se numără: consolidarea autonomiei locale, dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre aleșii locali, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic la nivel local, implicarea cetățenilor în procesul de luare a deciziilor la nivel de comunitate, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, eficientizarea dezvoltării locale și regionale, modernizarea serviciilor publice etc. Astfel, menționăm unele dintre cele mai importante proiecte, în domeniul administrației publice locale:

- **Septembrie 1995 – Mai 1996** – Experții Fundației Viitorul au fost implicați în cadrul Grupurilor de Lucru și Expertiză pentru Administrația Publică a Fundației IFES – Moldova, luând parte la o serie de seminare și conferințe desfășurate de către ultima;
- **Din iunie 1996** – Fundația Viitorul, în cooperare cu IFES – Moldova, a inițiat programul „Modernizare și dezvoltare locală într-o societate deschisă”. Proiectul a dat naștere mai multor studii și propuneri de îmbunătățire a legislației în domeniul administrării publice locale, precizarea relațiilor centru – regiune, descentralizarea serviciilor publice și desconcentrarea, extinderea de competențe recunoscute autorităților publice locale;
- **Iulie – August 1998** – Experții Fundației Viitorul au fost implicați în cadrul unui program de training și schimb de experiență în Portugalia, Belgia și Olanda,

sub egida Academiei de Studii Administrative din Moldova și Academia similară din Lisabona;

- **Septembrie 1996** – prezentarea unui Studiu în cadrul Conferinței organizate de Parlamentul Republicii Moldova și Programul LODE al Consiliului European cu genericul: Spre un parteneriat adecvat între cetățeni și autorități locale;
- **Decembrie 1996** – Participare la organizarea unei Conferințe la Sofia, Bulgaria, în cooperare cu Fondul European pentru Libertatea de Expresie (Franța) și Borrowed Nature (Bulgaria);
- **Ianuarie – Februarie 1997** – Experții Fundației Viitorul desfășoară 15 seminare regionale în reforma administrației publice în 4 regiuni diferite ale țării;
- **Martie 1997** – Publicarea unui Ghid al Alesului Local în Administrația publică, OSI/LGI
- **Aprilie 1997** – Organizarea unei Conferințe Internaționale cu genericul „Administrația Publică în Tranziție”, cu implicarea unei largi participări din partea unor instituții similare din Ungaria, Polonia, România și Ucraina;
- **Din Mai 1997 până în Iulie 1998** – Fundația Viitorul a inițiat un nou program, cu genericul Dezvoltare Locală prin Comunități Inovatoare, cu finanțarea OSI/LGI. Scopul acestui program a fost determinat de susținerea și orientarea strategică a comunităților locale din Republica Moldova spre dezvoltarea durabilității inițiativelor locale, întărirea parteneriatului între autorități și grupuri de ONG-uri locale, înzestrând aceste autorități cu elementele unui model dinamic de dezvoltare, orientat spre implicarea democratică a cetățeanului în cadrul mecanismelor de luare a deciziilor de interes local, dezvoltării infrastructurii și economiei performante;

- **Octombrie 1997** – scrierea și publicarea unui Studiu „Concepte și Practici de dezvoltare locală în Moldova”, finanțarea LGI/OSI;
- **Martie 1998** – Publicarea Studiului, intitulat „De la centralism spre descentralizare”, LGI/OSI;
- **Din Martie 1 până în Noiembrie 1999** – Implementarea unui proiect intitulat: „Promovarea Transparenței pentru cetățeni”, cu finanțarea Fundației Eurasia;
- **Din Martie 1998 până în Martie 1999** – implementarea unui nou proiect, intitulat: Participarea Cetățenilor în cadrul mecanismelor de luare a deciziilor, în cooperare cu Fundația Europeană pentru Libertatea de Expresie, proiect desfășurat simultan în Bulgaria, România și Moldova;
- **Din Decembrie 1998 până în August 1999** – Experții Fundației Viitorul participă în cadrul unui proiect global de cercetare, desfășurat de către UNOPS/UNDP, Case Studies of Best Practices in Civil Service Reforms;
- **Aprilie 1999 până în Septembrie 2000** – Participare în cadrul unui Program de instruire și cercetare UE PHARE, Training for CEI countries in transition, desfășurat de către L’Europa Centro Orientale e Balcanica, Bologna University, Italy;
- **Din Aprilie 2000 până în Martie 31, 2000** – Implementarea unui proiect intitulat „Edificarea unui Guvern Local Responsabil în Moldova”, finanțat de către LGI/OSI și Fundația Soros, scopurile cărui au fost orientate spre: instruirea aleșilor locali și a funcționarilor publici municipali, oferirea de consultanță și servicii de expertiză juridică autorităților publice locale, publicarea de studii și cărți pe tematica reformării sistemului de administrație publică din Moldova, susținerea inițiativelor locale și a dezvoltării sociale a municipalităților, implicarea cetățenilor în viața comunităților lor;
- **Martie 1998** – publicarea unui Ghid al Cetățeanului, cu finanțarea Fundației Eurasia;
- **Din Mai 18, 1999** – Fundația Viitorul a fost acceptată în calitate de Membru Instituțional al NISPAcee, cu scopul de creștere a calității expertizei experților săi, transferul de cunoștințe și practici calitative din țările Europei Centrale, inițierea formării unei Curricule pentru aleși locali și municipali din țară, dezvoltarea de cercetări profesionale;
- **Din Aprilie 20 până în Octombrie 20, 2000** – implementarea unei serii de seminare regionale, sub genericul „Inițiativa de instruire și educație a aleșilor locali”, cu finanțarea Fundației Soros – Moldova;
- **Octombrie – Noiembrie 2000** – publicarea unor noi studii și cărți în biblioteca Fundației Viitorul: ABC-ul

Dezvoltării Locale, Consiliul Local în Acțiune și Serviciile Publice;

- **Mai 15 – Noiembrie, 2000** – Dezvoltarea unei Agențe de instruire și diseminare, în cadrul unui program mai vast finanțat de către Fundația Westminster for Democracy, Marea Britanie;
- **Septembrie, 2000** – Publicarea unui Capitol pe Moldova în Volumul II din Antologia Guvernelor Locale din Europa de Est, editată de către LGI/OSI;
- **Din Mai 2000 până în Decembrie 2000** – implementarea unui program comun pe tema Promovării Turismului Rural și Dezvoltării Diversificate în Moldova, cu finanțarea Băncii Mondiale și a Fundației Soros;
- **Iunie – Iulie 2000** – editarea și publicarea unui Studiu Dezvoltări Regionale în Moldova, a unei Cărți Albe asupra Guvernării Locale în Moldova și a unui alt Studiu Finanțe Publice Locale;
- **Din Iunie 2000 până în Decembrie 2000** – Experții ai Fundației Viitorul au participat la editarea și publicarea celui de-al III-lea Volum al Antologiei publicate de LGI/OSI asupra Guvernelor Locale din Statele fostei URSS;
- **Din August 2000 până în Decembrie 2001** – Experții Fundației Viitorul participă la desfășurarea unei serii de seminare regionale și naționale în planificarea strategică, reforma legislativă și instruire de instructori pentru oficialii aleși și funcționarii publici din diverse municipii și comune ale Republicii Moldova, în cooperare cu Urban Institute (Program USAID);
- **August 2001** – Publicarea unui Studiu asupra Calității Managementului Serviciilor Publice Municipale;
- **Aprilie 3 2001- Decembrie 31, 2001** – Desfășurarea unui program de dezvoltare regională, cu finanțarea PNUD. Proiectul este finalizat în cadrul unui Consorțiu cu firma austriacă Human Dynamics Gmb, urmărind scopul de asistare a autorităților regionale din Județul Ungheni de a-și dezvolta și iniția implementarea unui nou sistem de administrație publică locală și regională;

1993–2013

Victor URSU,
director executiv
SOROS Moldova

Sincere felicitări pentru IDIS „Viitorul” cu ocazia aniversării. Cred că pe parcursul a 20 de ani „Viitorul” a fost o voce importantă și distinctă în Moldova și a contribuit decisiv la democratizarea și dezvoltarea țării.

- **Din Noiembrie 2001** – Consolidarea Descentralizării și Autonomiei Locale Financiare în Moldova, proiect de instruire și cercetare, cu susținerea financiară a LGI/ OSI și a Fundației Soros – Moldova;
- **În perioada Martie 15, 2002 - Martie 15, 2003**, Experții IDIS au desfășurat Proiectul “Creșterea susținerii populare în favoarea autonomiei funcționale a puterilor locale în Moldova”. Proiectul a susținut o amplă campanie mediatică în susținerea populară oferită acestor reforme, dezvoltării de recomandări de politici și de stăvilire a tendințelor de recentralizare a puterii decizionale.
- **În lunile iulie - septembrie, 2002**, IDIS „Viitorul” a implementat un program de dezvoltare comunitară în cooperare cu FISM-Moldova, cu finanțarea DFID.

Chiar de la înființarea sa, IDIS „Viitorul” și-a fixat obiectivele sale spre 4 domenii prioritare: (1) promovarea unei guvernări mai transparente și mai responsabile în Moldova; (2) reformarea sistemului de administrație publică locală și regională; (3) oferirea suportului tehnic și teoretic în favoarea unei dezvoltări locale durabile; (4) cooperarea regională și consolidarea autonomiei locale; (5) promovarea descentralizării administrative și fiscale; (6) promovarea concepțului de eficiență energetică la nivel local.

Mai jos vom examina unele proiecte realizate în direcțiile menționate mai sus.

1. Suport pentru descentralizare

Marian PREDA,
Dr., Profesor Universitar,
Decanul Facultății
de Sociologie și Asistență
Socială, Universitatea
din București

IDIS „Viitorul” este cea mai importantă organizație neguvernamentală din R. Moldova, un adevărat izvor de personalități și de lideri politici, cu inițiative pozitive și exemple de urmat în toate domeniile, de la economic la politic, social sau domeniul administrativ.

IDIS „Viitorul” a contribuit la constituirea Agenției pentru Dezvoltare Regională prin Autonomie locală (ADRAL), președinte A. Chetraru, anul 1998; Ligii Naționale a Asociațiilor de Primari din Moldova (LNAPM), președinte V. Balan, în anul 2000; Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), președinte V. Badan, anul 2010. În perioada 1998 – 2001, ADRAL a reprezentat vocea județelor și municipiilor din Republica Moldova la Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului European, unde reprezentanții puterilor locale și regionale au dezbătut problemele comune, își confruntau experiențele și își prezintă punctele de vedere ale guvernelor proprii. LNAPM a reprezentat o rețea a APL din Republica Moldova, care a întrunit mai mult de jumătate din numărul primarilor în perioada 2000-2010. IDIS exercita lucrările de secretariat și oferea consultanță pe domeniile precum: legislația APL, descentralizare, dezvoltare economică, constituirea de parteneriate, etc. LNAPM este membru fondator al Rețelei Asociațiilor Autorităților Locale din Sud-Estul Europei (NALAS) și a desfășurat o activitate intensă în cadrul acestei asociații. IDIS „Viitorul” în colaborare cu LNAPM a editat mai mult de 70 de numere a buletinului informațional „Primarul”, mai multe studii și rapoarte pe autonomia locală care erau repartizate în toate primăriile din Republica Moldova. Ulterior, IDIS „Viitorul” a promovat ideea constituirii unei asociații a autorităților publice locale care să reprezinte în mod efectiv interesele tuturor asociațiilor autorităților locale și să reprezinte o platformă unitară de dialog în raport cu autoritățile centrale. Astfel, la 21 Martie 2010, la Chișinău, a avut loc Adunarea Generală de constituire a Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), unde CALM a preluat competențele și funcțiile de reprezentare a LNAPM.

2. Programul Bunelor Practici ale APL din Moldova

În perioada 2005-2013, IDIS „Viitorul”, cu suportul financiar al Consiliului Europei, Fundației Hanns Seidel (Germania) și Fundației pentru Democrație Westminster (Marea Britanie), a implementat Programul Bunelor Practici ale APL din Republica Moldova. Toate practicile de succes reprezintă un domeniu de referință al activităților autorităților locale și au avut un impact esențial asupra comunității.

Astfel, au fost identificate și colectate zeci de practici de succes, orientate spre: management performant în administrația locală; parteneriate comunitare de succes; modele reușite de dezvoltare locală; economisirea de resurse; optimizarea procesului de luare a deciziilor; îmbunătățirea calității serviciilor prestate; eficiența energetică; creșterea calității vieții, etc. IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Guvernul RM, a premiat cele mai bune practici de succes, pe domenii de mare actualitate pentru Republica Moldova. Comunitățile câștigătoare au fost subiectul unor filme documentare. În contextul respectiv, putem menționa că pe parcursul acestor ani au fost editate:

- O antologie de practici de succes: idei, efort, performanțe (2006);
- Ghidul bunelor practici ale Autorităților Publice Locale (2006);
- Ghidul bunelor practici ale Autorităților Publice Locale (2009);
- O antologie de practici de succes a comunităților din municipiul Chișinău (2011).

Ulterior, filmele, ghidurile și antologiile respective au fost repartizate în toate primăriile din Republica Moldova.

Alexandru CANTÎR,
jurnalist, Radio
Europa Liberă

„Incredibil, dar pe parcursul ultimelor două decenii, în Republica Moldova a existat și o parte a societății moldovenești care chiar a știut să gândească, să învețe pe alții să gândească și să judece lucrurile cu discernământ și responsabilitate intelectuală.

Modul în care IDIS „Viitorul”, cei care l-au fondat și cei care l-au reprezentat de-a lungul anilor s-au regăsit în această parte a societății noastre este demn de tot respectul.

Mie personal mi-a fost dintotdeauna greu să-mi exprim admirația sinceră față de o instituție sau alta (poate cu o excepție - din perioada când eram „octombrel”). Pot, însă, cu bucurie, să-mi exprim admirația față de oamenii care au reprezentat și reprezintă „Viitorul”, pentru prestața lor, performanța, perspicacitatea și atâtea altele. Succese! Și nu uitați, „la 20 de ani instituționali, cum s-ar spune, viața abia începe!”

1993–2013

Alexandru AMBROS,
primarul orașului Ungheni

Stimată echipă a IDIS
„Viitorul”!

Îmi face o deosebită plăcere să adresez, în numele Primăriei orașului Ungheni și al meu personal, cu ocazia împlinirii a 20 de ani de activitate a Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”, călduroase felicitări și împliniri deosebite întregii echipe, care prin eforturi considerabile a contribuit la consolidarea unui mediu favorabil schimbărilor democratice în Republica Moldova.

La acest moment aniversar, vă doresc multă sănătate pentru continuarea cu succes în formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, precum și în procesul de consolidare a societății civile.

Sincere urări de fericire și împlinire a tuturor aspirațiilor. Să vă bucurați de satisfacția a cât mai multor rezultate de excepție.

La mulți ani!

3. Contribuții la crearea premiselor legislative pentru noile reforme în domeniul administrației publice

Experții IDIS „Viitorul” au contribuit esențial și la crearea premiselor legislative pentru noile reforme în administrația publică în perioada 2005-2012: Legea privind APL(2006-2007); Legea privind descentralizarea administrativă (2006-2007); Strategia națională de instruire a funcționarilor publici și aleșilor locali, pentru perioada 2007-2010; Legea pentru aprobarea Strategiei Naționale de Descentralizare (2012).

4. Dezvoltarea regională

Odată cu constituirea județelor, IDIS „Viitorul” a fost implicat direct în impulsivarea procesului de dezvoltare regională în cadrul implementării mai multor proiecte. Astfel, în cadrul programului MOL-97-011 „Consolidarea Guvernământului Local II”, IDIS „Viitorul” în colaborare cu compania austriacă Human Dynamics, a elaborat, în premieră pentru județele din Republica Moldova, Strategia socio-economică de dezvoltare a Județului Ungheni, pentru perioada 2001-2006 și a contribuit la lansarea Zonei Economice Libere „Ungheni”. În strategia respectivă a fost pus accentul pe câteva elemente importante: exercițiu efectiv al competențelor specifice autorităților regionale, utilizarea rațională a resurselor și oportunităților sociale-economice și implementarea riguroasă și cu responsabilitate a tuturor activităților planificate.

Ulterior, experții IDIS „Viitorul”, au acordat asistență pentru elaborarea strategiei de dezvoltare regională a UTA Găgăuzia în cadrul proiectului „Dezvoltarea economiilor locale prin acțiune și alianță (DELTA) Găgăuzia”, realizat pe parcursul anilor 2007-2011, finanțat de LGI/OSI, în cooperare cu autoritățile din Găgăuzia, co-finanțat de Fundația Soros-Moldova și implementat efectiv de către IDIS „Viitorul”. Astfel, în perioada respectivă s-a reușit:

- Elaborarea și inaugurarea, în septembrie 2008, a site-ului www.gagauzia.md;
- Elaborarea ghidului “Găgăuzia: oportunități pentru investiții” în rusă și engleză;
- Elaborarea Strategiei de dezvoltare socio-economică a UTA Găgăuziei pentru perioada 2009-2015;
- Organizarea, la 10 martie 2009, a Forumului Donatorilor, în colaborare cu autoritățile din Gagauz-Yeri, unde a fost prezentată public Strategia de dezvoltare socio-economică a UTA Găgăuzia;
- La 17 martie 2010 a fost lansat filmul documentar “Perspective investiționale în Găgăuzia”, în rusă, engleză și română – prima inițiativă de a populariza, în așa mod, potențialul economic regional în Republica Moldova. Pelicula surprinde punctele forte ale Unității Teritorial-Administrative Găgăuzia, prezentând istorii de succes.
- Elaborarea și lansarea, în anul 2011, a Ghidului Turistic despre Găgăuzia. În ghidul respectiv s-a scos în evidență potențialul turistic al regiunii; Drumul Vinului; obiective turistice de importanță republicană și regională, etc.
- Au fost organizate vizite de documentare pentru autoritățile regionale în Albania (2008), în raionul Ungheeni (2010) și Județul Galați, România (2011).

La 30 aprilie, 2013, a fost organizat la Comrat al IV-lea Forum Moldo-German. Menționăm că în cadrul celui de-al 4 Forum moldo-german au fost prezenți peste 150 de participanți ai IMM-urilor din Chișinău, UTA Găgăuzia, Cahul, Leova, Cimișlia, Basarabeasca și Taraclia. Evenimentul a fost organizat în Găgăuzia, de către IDIS „Viitorul”, în cadrul programului „Transform” al Ministerului Federal pentru Finanțe al Germaniei, cu participarea Băncii de Dezvoltare având ca parteneri executivul UTA Găgăuzia.

5. Elaborarea strategiilor de dezvoltare socio-economică

Grație experților americani care au activat în Republica Moldova, în cadrul proiectului USAID Reforma Autorităților Publice Locale, în perioada 2000-2005, în special a lui Daniel B. Edwards și John Tabor, s-a efectuat transferul de cunoștințe și abilități în domeniul Planificării Strategice, conform metodologiei inițiate și dezvoltate de unul din cei mai apreciați specialiști americani în domeniu, John M. Bryson. În acest sens, L. Chiriac, V. Mocanu, G. Grosu și N. Motili au reușit, pentru primă dată în țara noastră, elaborarea după noile tehnologii, în anul 2001, a Planului Strategic de Dezvoltare Socio-Economică a orașelor Ialoveni și Cimișlia, cât și a unor organizații care activau în domeniul APL. Astfel, utilizarea tehnologiilor americane de elaborare a Planului strategic se deosebesc de cele „obișnuite” și aplicate până în prezent, în primul rând prin faptul că se asigură o participare largă și democratică a celor mai activi reprezentanți ai comunității în procesul de planificare strategică, inițiat de administrația publică locală. Ulterior, în perioada 2001-2002, Strategii de Dezvoltare Socio-Economică au fost elaborate pentru orașul Drochia; satul Gribova, r-nul Drochia; s. Suruceni, r-nul Ialoveni, etc.

În anul 2010, perioada iunie-decembrie, IDIS „Viitorul” în cadrul proiectului „Sprijinul autorităților locale pentru o mai bună planificare, dezvoltare și gestionare a bugetelor, monitorizarea și furnizarea calitativă a serviciilor publice”, finanțat de Guvernul Japoniei și PNUD a elaborat planuri strategice de dezvoltare Socio-Economică pentru: Raionul

1993–2013

Natalia OȚEL-BELAN,
Program Officer, Europa
de Est, CIPE Washington

Centrul Internațional Pentru Antreprenoriat Privat (CIPE) din Washington DC, SUA, are o deosebită onoare să fie partener de lungă durată cu echipa IDIS „Viitorul”. Pe parcursul ultimilor 7 ani am reușit să susținem inițiativa sectorului privat din Moldova, prin intermediul proiectului Agenda Națională de Business, promovând reformele economice durabile și echitabile printr-un dialog public-privat transparent și constructiv. CIPE vă urează și în următorii 20 de ani (cel puțin!) să continuați inovațiile în promovarea opiniilor independente din sectorul privat în procesul de luare a deciziilor și elaborare a politicilor publice.

Succese și felicitări tuturor la IDIS!

Vulcănești, orașul Vulcănești, satele Carbolia, Etulia, Cișmichioi, toate din raionul Vulcănești. În baza Planurilor strategice elaborate, comunitățile respective au obținut resurse financiare pentru dezvoltarea infrastructurii sociale.

În anul 2011, IDIS „Viitorul” a implementat proiectul “Reducerea sărăciei economice și umane din localități prin crearea locurilor de muncă durabilă”, din cadrul proiectului JOBS Plus, sprijinit financiar de Catholic Relief Services, USA. În cadrul proiectului respectiv au fost elaborate planuri strategice de dezvoltare economică pentru următoarele localități: s. Gordinești, raionul Edineț; s. Oniscani, raionul Călărași; orașul Basarabeasca, raionul Basarabeasca; orașul Ceadăr-Lunga; orașul Bratușeni, raionul Edineț; orașul Florești; s. Țirgul Virtuijeni, raionul Florești; orașul Cupcini, raionul Edineț; orașul Soroca; orașul Cimișlia; orașul Șoldănești; s. Crihana Veche, raionul Cahul. Pentru fiecare comunitate, în planul elaborat, s-a pus accentul în mod deosebit pe oportunitățile care există la nivel local privind crearea locurilor de muncă și lansarea micilor afaceri.

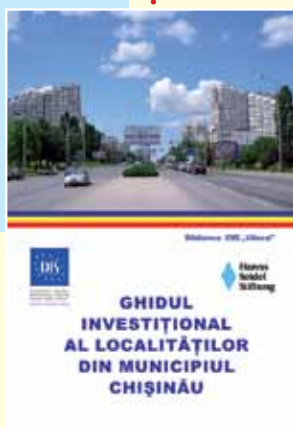
În anul 2012 au fost elaborate la solicitările APL, Planuri strategice de dezvoltare socio-economică în: satul Drăgușenii Noi, raionul Hâncești; satul Crasnoarmeisoc, raionul Hâncești; satul Baurci, raionul Ceadăr-Lunga.

6. Cooperarea cu Municipiul Chișinău

În cadrul proiectului „Viitorul European al Municipiului Chișinău” implementat de IDIS „Viitorul”, pe parcursul anului 2011–2012, în cooperare cu Primăria Municipiului Chișinău, cu sprijinul financiar al Fundației Hanns Seidel s-au reușit următoarele:

➤ **Editarea „Antologiei de practici de succes a comunităților din municipiul Chișinău”.** Astfel, cele mai bune practici ale comunităților din municipiul Chișinău au fost distinse cu diplome de merit la o ceremonie de premiere desfășurată la 9 decembrie 2011. 12 comunități din municipiul Chișinău au fost recunoscute public pentru cele mai bune practici. Statutul de cea mai bună practică din municipiul Chișinău a fost decernat pe patru categorii: I. Buna guvernare: parteneriate comunitare de succes; II. Managementul strategic al comunităților locale; III. Dezvoltarea economică locală: realizări și performanțe și IV. Eficientizarea energiei și îmbunătățirea infrastructurii locale. Astfel, cele mai bune primării la aceste categorii au fost desemnate următoarele: Colonița (Crearea instrumentelor de comunicare cu cetățenii prin intermediul paginii web a localității și a ziarului local), Grătiești, Budești, Tohatin, Ciorescu, Trușeni, Vadul lui Vodă, Cruzești, Durlăști și Cricova.

➤ **Editarea, în română și engleză, a „Ghidului investițional al localităților din municipiul Chișinău”.** Acest Ghid, credem noi, va facilita și stimula atragerea companiilor internaționale cât și a fondurilor de investiții atât de necesare pentru modernizarea și europenizarea Republicii Moldova. Prezentul ghid își propune să furnizeze informații relevante potențialilor investitori vis-a-vis de posibilitățile de a investi în comunitățile din municipiul Chișinău. Ghidul respectiv, își propune să fie accesibil unei audiențe destul de vaste, și totodată să ofere unele idei de proiecte investi-

ționale care i-ar interesa pe potențialii: investitori particulari, donatori externi, consultanți specializați, companii internaționale, fonduri de investiții, etc.

► Lansarea filmului documentar „Chișinău – o capitală europeană”

Filmul documentar, lansat la 19 ianuarie 2012, la o ceremonie oficială desfășurată în incinta Muzeului Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, constituie o premieră de promovare a potențialului investițional, turistic și cultural al capitalei și a fost produs cu sprijinul financiar al fundației germane Hanns-Seidel, în colaborare cu primăria municipiului Chișinău. Pelicula disponibilă în limbile română și engleză a fost distribuită misiunilor diplomatice și organizațiilor internaționale rezidente în Republica Moldova.

Filmul documentar

„Chișinău – o capitală europeană”, pe durata a douăzeci de minute, reușește să surprindă cele două decade ale municipiului de la Declarația de Independență a Republicii Moldova, insistând pe peisajul arhitectonic și monumentele istorice. Totodată, despre ce înseamnă

Chișinăul pentru cultura europeană, s-au expus personalități precum Maria Cebotari, Maria Bieșu, Valentina Naforniță ș.a. Filmul documentar scoate în evidență Chișinăul ca un oraș al tinerilor și al oportunităților.

Alina RADU,
jurnalistă, directoare
ziarului de investigații
„Ziarul de Gardă”

Viitorul nu poate avea limite temporale. Primii 20 de ani sunt doar un început de Viitor. Mă bucur că am avut și eu ocazia să muncesc pentru o scurtă perioadă în cadrul acestui think-tank, perioadă în care am câpătat încrederea că societatea civilă în R. Moldova poate face multe și că administrarea publică modernă, democratică și transparentă e posibilă, atunci când Viitorul se implică. Am văzut exponenți ai sistemului public care căutau Viitorul, pentru că aveau nevoie de politici, norme, modele noi de administrare, atât la nivel local cât și la nivel național.

IDIS, având o echipă dedicată, poate contribui la formarea unui viitor mai bun pentru R. Moldova, de aceea Vă doresc perseverență și efort până în momentul în care problemele domeniului public din R. Moldova vor ține doar de trecut.

► Creșterea Eficienței Energetice în municipiul Chișinău

Pe parcursul anilor 2010–2013, IDIS „Viitorul” în cooperare cu primăria municipiului Chișinău a implementat proiectul „**Creșterea Eficienței Energetice în municipiile Chișinău și Sevastopol în baza experienței pozitive existente**”, susținut financiar de Delegația Uniunii Europene prin Programul CIUDAD (Cooperare pentru Dezvoltare Urbană și Dialog). Proiectul a durat 36 de luni și în cadrul acestuia au fost desfășurate mai multe activități, printre care, elaborarea PAED-ului pentru municipiul Chișinău; studii de fezabilitate și proiecte investiționale, elaborate de experții IDIS, pe domeniile: iluminatul public, transport urban, izolarea termică a clădirilor rezidențiale; izolare termică în școli; două expoziții de prezentare a tehnologiilor inovatoare și eficiente energetice. Primăria municipiului Chișinău, în parteneriat cu IDIS „Viitorul”, la 30 ianuarie 2013, a prezentat Planul de Acțiune privind Energia Durabilă pentru municipiul Chișinău (PAED). Municipiul Chișinău a devenit prima unitate administrativ-teritorială din Republica Moldova, care a elaborat un PAED, asumându-și obligația ca până în 2020 să reducă cu 20% emisiile de CO₂, de a spori utilizarea energiei regenerabile cu 20% și creșterea eficienței energetice cu 20%. Totodată, în funcție de sectorul examinat, experții IDIS „Viitorul” au elaborat măsuri concrete și un plan de acțiuni pentru reducerea emisiilor de CO₂ și creșterea eficienței energetice pentru anii 2012–2020.

Ion PARA,
primarul comunei
Tigheci, raionul Leova

Am fost și suntem alături de IDIS „Viitorul” pe parcursul a 10 ani de activitate și personal constat cu satisfacție un grad înalt de pregătire și calificare atât a grupului de experți, cât și a directorului executiv, domnul Liubomir Chiriac. Cele două decenii de activitate a acestei instituții au plasat societatea și comunitățile noastre într-un spațiu democratic de idei și transformări sociale adecvate. Munca asiduă și performanțele profesionale ale colaboratorilor acestei instituții fixează repere, care stabilesc strategii de activitate cu scopuri determinate.

7. Eficiența Energetică

În prezent, sectorul energetic național trebuie să facă față principalelor provocări: necesitatea alimentării cu energie, creșterea competitivității economice și reducerea impactului asupra mediului înconjurător. Aceste provocări sunt cu atât mai importante cu cât criza economică își spune cuvântul în continuare iar Republica Moldova trebuie să recupereze decalajul față de țările dezvoltate ale Uniunii Europene. În ceea ce privește domeniul resurselor regenerabile, ținta Republicii Moldova este ca, până în anul 2020, 20% din producția brută de energie să fie asigurată din surse regenerabile. Pentru atingerea acestui obiectiv, Republica Moldova trebuie să valorifice mai mult de 50% din potențialul resurselor regenerabile de care dispune. În contextul respectiv începând cu anul 2010, IDIS „Viitorul” în mod deosebit a început să examineze problemele care țin de creșterea eficienței energetice. Astfel, pe parcursul anilor

2011–2013, experții IDIS „Viitorul” au desfășurat în toate raioanele din țară seminare de instruire privind eficiența energetică la nivel local și producerea energiei termice din biomasa locală. Seminarele de instruire au fost organizate cu suportul financiar al PNUD Moldova în cadrul proiectului “Energie și Biomasa” și s-au desfășurat în 30 raioane ale Republicii Moldova. Seminarele de instruire au avut o durată de 2 zile în care s-au discutat mai multe aspecte legate de creșterea capacităților liderilor și operatorilor locali privind înțelegerea și gestionarea procesului de producere a energiei termice din biomasa. Agenda seminarelor a inclus următoarele subiecte:

- *Eficiența energetică și tehnologiile moderne de producere a energiei termice din biomasa locală*
- *Cadrul general și rolul operatorilor privind utilizarea eficientă a tehnologiilor de producere a energiei termice*
- *Măsurile de securitate tehnică și anti-incendiară. Monitorizarea procesului de producere a energiei termice*
- *Eficiența energetică la nivel local în contextul provocărilor globale în sectorul energetic*

- Cadrul normativ și instituțional din domeniul energiei și eficienței energetice aplicabil în Republica Moldova
- Producerea de energie termică din biomasă
- Procesul tehnologic utilizat și caracteristica instalațiilor tehnice existente în țară
- Construirea și gestionarea relațiilor cu agenții economici
- Constituirea parteneriatelor publice-private la nivel local

Experții IDIS „Viitorul” au elaborat studiul privind „Estimarea potențialului energetic al biomasei din culturile agricole la nivel de regiuni și raioane pentru anii 2009-2010”. În urma analizei potențialului de biomasă pentru fiecare raion în parte s-a obținut un potențial total de aproximativ 21042 TJ anual pe baza mediei datelor pentru anul 2009 și 2010. Comparând acest rezultat cu consumul intern de resurse energetice al Republicii Moldova, care în anul 2010 a constituit aproximativ 92544 TJ, s-a constatat că 22% din necesarul total de resurse energetice poate fi acoperit din biomasa locală. Mai mult ca atât această cifră este destul de semnificativă în situația în care Republica Moldova este dependentă în proporție de 95% de resursele energetice din import, prin urmare, aproximativ 48% din importurile de gaze naturale ar putea fi reduse de pe contul resurselor de biomasă, importul de gaze naturale în anul 2010. La fel a fost elaborat Ghidul potențialului producător de brichete și un model de Plan de afaceri pentru cei care doresc să inițieze o afacere în domeniul respectiv.

8. Instruire și asistență

Experții IDIS „Viitorul” au organizat și desfășurat seminare, ateliere, școli specializate pentru reprezentanții administrației publice locale pe cele mai actuale domenii: descentralizarea fiscală, eficientizarea serviciilor publice, constituirea parteneriatelor publice-private, scrierea proiectelor europene, etc. Numai în perioada 2009–2013 au fost realizate circa 160 de seminare pentru circa 4000 de aleși locali și funcționarii publici din toate raioanele Republicii Moldova în cadrul proiectelor **Project Hanns Seidel** “Consolidation of the local autonomy through increase of the professionalism of the new elected local officials in Republic of Moldova”, **Project UNDP** (November 2011 – January 2012): Training services for Newly Elected Local Officials LOT 4 – JILDP; **Project UNDP** (2010): Support target LPAs in strengthening their capacities to plan, budget, implement, monitor and evaluate in an efficient manner.

Alexandru SLUSARI,
Președintele Uniunii
„UniAgroProtect”

Cu prilejul aniversării a 20 de ani de activitate, „UniAgroProtect” aduce cele mai sincere felicitări și mulțumiri pentru inițiativa IDIS „Viitorul” de a îmbunătăți sfera de acțiune a unor instituții democratice și dezvoltă un spirit de responsabilitate atât printre oamenii publici, cât și în segmentul societății civile. Instituția IDIS „Viitorul” se deosebește prin echipa profesionistă și dă dovadă de o perseverență neînduplecată în depășirea dificultăților întâmpinate în calea atingerii scopurilor propuse.

În colaborarea fructuoasă și totodată în relația amicală, care se desfășoară între UniAgroProtect și IDIS „Viitorul, sperăm că mai multe inițiative vor fi aplicate în practică și vor produce rezultate plauzibile în viitorul apropiat.

Mircea SURDU,
Directorul postului
public de televiziune
Moldova 1

Gândurile mele bune se îndreaptă acum spre ceea ce am reușit, de-a lungul anilor, să fac împreună cu IDIS „Viitorul”. Iar vorbele bune pe care le adresez oamenilor care au creat această organizație și o mențin ca o instituție care gândește, cercetează, acționează, nu sunt legate neapărat de această aniversare. Am avut invitați la emisiunea „Bună seara!” oameni de la IDIS „Viitorul”, iar în public – tineri care au trecut prin proiectele „Viitorul” și asta ne-a adus beneficii reciproce prin opinii, analize. Am fost și eu, la rândul meu, invitat în calitate de trainer în comunicare audiovizuală pentru tinerii înscriși la școlile tinerilor lideri organizate de IDIS „Viitorul”. Iar beneficiul pe care mi l-au dat aceste întâlniri se exprimă în energie și idei noi. Și este bine că asta mi s-a întâmplat și cred că acest sentiment este reciproc.

9. Studii și rapoarte

În ultimii 20 de ani, IDIS a publicat circa 90 studii și monografii cu referire la finanțele publice locale, autonomie locală, management organizatoric, drept constituțional și drept public, dezvoltare locală și regională, calitatea serviciilor publice, management instituțional, etc. Au fost pregătite numeroase rapoarte analitice pentru instituții internaționale: Consiliul Europei, OSCE, OECD, PNUD. Menționăm unele din cele mai recente studii în domeniul administrației publice locale.

Denumire	Anul/ Year
Noile reglementări ale procesului bugetar pentru APL	2013
Analiza impactului de reglementare a proiectelor de acte normative	2013
Ghidul alesului local privind constituirea parteneriatului public-privat	2013
Conflictul de interese și incompatibilități în instituțiile administrației publice locale din Republica Moldova	Iunie 2012
Ghidul legislativ al alesului local	Martie 2012
Ghidul alesului local pe domeniul finanțelor publice locale	Martie 2012
Ghidul investițional al localităților din municipiul Chișinău	Februarie 2012
O antologie de practici de succes a comunităților din municipiul Chișinău	Decembrie 2012
Regiunile Republicii Moldova – ostatici ale unor politici populiste	Octombrie 2011
Evaluarea atitudinilor, capacităților și nevoilor autorităților Republicii Moldova în contextul proceselor de integrare europeană	Octombrie 2011
Optimizarea transportului public în municipiul Chișinău	Octombrie 2011
Iluminatul public în municipiul Chișinău: aspecte funcționale, estetice, arhitecturale, turistice, de eficiență și investiționale	Martie 2011
Eficiența energetică în municipiul Chișinău: analiza cadrului normativ și de politici	Februarie 2011
Studiu asupra situației economico-financiare a ÎM “Autosalubritate”	Iunie 2010
Studiu asupra situației economico-financiare a ÎM “Exdrupo”	Iunie 2010
Statutul juridic și finanțarea drumurilor locale în Republica Moldova	Martie 2010

Departamentul Economie de piață funcțională

Departamentul economie de piață funcțională, elaborează cu regularitate analize și prognoze economice, identifică și discută problemele de dezvoltare a sectorului privat, de administrație fiscală și vamală, de reducere a sărăciei și alte politici sociale. Începând cu 2004, în cadrul Departamentului a fost inițiată publicarea Monitorului Economic; din 2008 IDIS, împreună cu mai bine de 30 de asociații de afaceri și camere de comerț, a publicat Agenda Națională de Business; din 2013 elaborează Rapoarte de monitorizare și evaluare care fac parte din implementarea priorităților ANB (Agenda Națională de Business). Departamentul a publicat o serie de alte documente de poziție și policy brief-uri care țin de economia tenebră, politici economice și investițiile și problemele de dezvoltare a sectorului privat, care sunt răspândite în rândul factorilor de decizie și a liderilor de opinie.

Activitățile desfășurate de echipa IDIS în cadrul Departamentului economic a obținut în mod constant recunoașterea publică în rândul beneficiarilor săi convenționali: organizații private, organizații ale donatorilor străini, think tank-uri, bănci și sectorul privat, partide politice și asociații. În acest context, IDIS a devenit membru al mai multor asociații profesionale cum ar fi EPIN (Rețeaua Institutelor de Politici Economice a Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD)) și PASOS (Rețeaua Institutelor și Asociațiilor de Politici Publice). Ulterior, departamentul a fost reorientat spre monitorizarea implementării SRS (Strategia de reducere a sărăciei) (2004 - 2007), a Planului Național de Dezvoltare (2008-2010) și mai târziu a Strategiei Naționale de Dezvoltare Moldova 2020 (din 2012 până în prezent), și să coopereze cu CIPE (Center for International Private Enterprise), SIDA (Swedish International Development Cooperation Agency) și PNUD.

PRIORITĂȚILE din cadrul Departamentului economie de piață funcțională (DE) sunt:

- Organizarea și desfășurarea activității de cercetare și consultanță în domeniul politicilor economice și al inițiativei private;
- Atragerea fondurilor pentru finanțarea programelor științifice și de cercetare;
- Organizarea evenimentelor care vizează creșterea nivelului de educație economică și cultură antreprenorială în Republica Moldova.

ACTIVITATEA Departamentului economie de piață funcțională este orientată spre participarea acestuia în dialogul public-privat, prin:

- Furnizarea unei analize calitative a stării actuale a economiei Republicii Moldova;
- Evaluări cantitative și calitative, pe termen scurt și mediu, inclusiv elaborarea prognozelor de dezvoltare a sectorului real și recomandări cu privire la măsurile de politici de stat.

Activitățile departamentului economic se bazează pe consolidarea experienței echipei, care se realizează în vaste moduri de activități de expertiză:

1. **Analiza problemelor:** analizarea tuturor aspectelor problemei pentru a formula scopul politicilor economice;
2. **Implicarea părților interesate:** identificarea și analiza tuturor părților implicate în problemă și consolidarea bazei sociale pentru formularea întrebărilor pentru politici economice;
3. **Consultări publice:** crearea condițiilor pentru exprimarea opiniilor de către toate părțile interesate, într-o formă structurată, analiza și luarea în considerare a opiniilor (feedback);
4. **Auditul legal și instituțional:** identificarea și planificarea schimbărilor instituționale și legislative necesare pentru realizarea politicilor date;
5. **Evaluarea și Monitorizarea:** urmărirea progresului în implementarea politicilor economice pentru a obține rezultate, asigurarea transparenței și a responsabilizării decidenților politicilor date;
6. **Formarea și consolidarea capacităților:** dezvoltarea cunoștințelor și abilităților, oferirea consultațiilor pentru promovarea reformelor economice.

Produse analitice și servicii de consultanță și training ale Departamentului economic includ printre altele:

- Lucrări de analiză de politici publice;
- Expertize și evaluări ale impactului actelor legislative și administrative, proiecte și programe;
- Propuneri de modificări legislative și instituționale și proiecte de acte normative;
- Previziuni pe termen lung și scurt și analiza tendințelor pentru economia Republicii Moldova și componente ale sale;

- Suport analitic pentru procese de luare a deciziilor;
- Ateliere de lucru de bază și în profunzime cu privire la fundamentele de politici publice și analiză;
- Comentariile experților, prezentări, informări, și consultări pe probleme sociale, politice și economice.

Pentru a pune în practică prioritățile sale, Departamentul a dezvoltat și implementat două instrumente analitice de bază: Monitorul Economic (ME) și Agenda Națională de Business (ANB). **Monitorul economic** - produs analitic, publicat de IDIS din 2004, cu scopul de a analiza situația macroeconomică și a politicilor economice în Republica Moldova. Pune un accent deosebit pe cercetare și previziuni de dezvoltare a celor mai importante sectoare și recomandări privind măsurile de politici economice.

Din 2007, IDIS conduce inițiativa de a promova dialogul public-privat pe baza **Agendei Naționale de Business**. Aici reprezentanții comunității de experți, în colaborare cu cele mai importante asociații de afaceri formulează prioritățile pentru dezvoltarea sectorului privat în Republica Moldova.

Departamentul economic al IDIS „Viitorul” a continuat elaborarea și prezentarea publică a produselor sale

analitice: Monitorul Economic, Statistica Economică, dar și studii de politici publice pe subiecte de interes real pentru opinia publică și decidenți, cum ar fi: industria gazului, piața energetică, cadrul general de reglementare a businessului, impozitele oficiale și neoficiale, etc. Departamentul economic al IDIS a organizat și susținut dezbateri economice săptămânale, cu invitarea actorilor relevanți pentru discutarea politicilor agricole, sistemul asigurărilor sociale, datoriile Transnistriei, etc.

Materialele analitice ale Departamentului Economic sunt distribuite către organizațiile de stat, organizații comerciale din Republica Moldova, mass-media și agenții de știri, sunt plasate pe Internet (www.viitorul.org și www.business.viitorul.org).

Colaboratorii Departamentului au o vastă experiență în studii analitice de politici economice în sectorul real și creșterea economică, fac parte din consiliile consultative ale ministerelor și comisiilor parlamentare.

Scurt Istoric:

Departamentul și-a început activitatea în anul 2002, atunci când experții IDIS au contribuit la scrierea Raportului pe țară pe dezvoltarea micului business, în cadrul proiectului INVESTMENT COMPACT al Pactului de Stabilitate, desfășurat de către OECD în toate țările Europei de Sud-Est și au elaborat Studiul “Constrângerile economice și legislative în dezvoltarea businessului în economia rurală”, în cooperare cu Agroinform, Contact (NOVIB).

În iunie 2004, IDIS a lansat Monitorul Economic (Economic Statewatch) ca instrument de evaluare și prognoză a tendințelor economice, sociale și politice din Republica Moldova în cadrul proiectului “Consolidarea procesului decizional în Moldova” prin intermediul instrumentelor de monitorizare independentă și dezbateri de politici economice. Proiectul a urmărit să sprijine monitorizarea și evaluarea principalelor politici economice și sociale în R. Moldova. Scopurile proiectului au mai inclus asigurarea unui cadru adecvat de reflecție și monitorizare independentă a politicilor economice și de reducere a sărăciei în Moldova, încurajând dezbateri publice pe subiecte legate de implementarea strategiei de reducere a sărăciei și creștere economică (SCERS).

Proiectul a contribuit la îmbunătățirea calității dezbaterilor publice asupra chestiunilor de natură economică și de reducere a sărăciei. Aceste subiecte au fost definite prin subiectele de bază ale cercetării propuse. Scopurile proiectului au fost corelate cu obiectivele politice pe termen mediu reliefate în SCERS (creșterea durabilă și substanțială economică, reducerea sărăciei și inegalităților, dezvoltarea resurselor umane). Proiectul a cooperat cu diverși actori relevanți pentru atingerea acestor obiective întru facilitarea implementării SCERS (ONG-uri, donatori internaționali, agenții guvernamentale).

În anul 2007, în cadrul proiectului Consolidarea cadrului legal și a practicilor de afaceri în RM, IDIS a oferit expertiză, evaluări independente și recomandări practice asupra fenomenului numit convențional - „impozitare neoficială”. Scopul era de reglementare corespunzătoare a businessului în RM, creșterea responsabilității autorităților publice și eliminarea fenomenelor legate de corupție, abuz administrativ, spălare de bani, implicând autoritățile și sectorul privat într-o relație neoficială, în care fiecare parte acționează în mod ilegal. Expertiza furnizată de IDIS a luat forma unei investigații în teren. S-a urmărit evaluarea proporțiilor, mizei și regulilor „informale” ale acestui fenomen.

Jeff LOVITT,
Director Executiv Policy
Association for an Open
Society (PASOS)

IDIS „Viitorul” se numără printre membrii fondatori ai rețelei PASOS, creată în 2004, fiind un membru activ în cadrul proiectelor derulate, dar și în activitățile de administrare a rețelei, în mod special în 2008–2010 când Igor Munteanu, directorul IDIS de atunci, a făcut parte din Board-ul PASOS. În 2010–2012, IDIS a fost partener în cadrul proiectului „Pavând drumul pentru liberalizarea regimului de vize cu UE în statele Parteneriatului Estic”. În urma alegerilor contestate din Republica Moldova, în aprilie 2009, IDIS „Viitorul” și-a orientat acțiunile spre crearea unei coaliții în societatea civilă privind procesul de integrare europeană și reconciliere națională. PASOS a oferit suport în procesul de elaborare a foii de parcurs și în conectarea think-tank-urilor independente din R. Moldova cu factorii de decizie, parlamentarilor și actorii non-guvernamentali de la Bruxelles, în perioada de până la alegerile parlamentare.

1993–2013

S-a constatat creșterea și popularitatea acestor forme de extorcare a banilor din sectorul privat de către oficiali și agenții guvernamentale. Studiul final a conținut recomandări concrete de diminuare a voluntarismului administrativ și de reevaluare a cadrului de reglementare general. Cercetarea s-a bucurat de o apreciere deosebită din partea mediului „afectat” de fenomen, dar și din partea asociațiilor de business.

Începând cu 2008, IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu Centrul Internațional pentru Inițiativă Privată (CIPE), a lansat o serie de proiecte axate pe promovarea dialogului public privat prin **Agenda Națională de Business din Moldova**.

Ca parte a unei inițiative de promovare a dialogului dintre mediul de afaceri și guvern, în cadrul Agendei Naționale de Business, au fost elaborate și propuse prioritățile și mecanismele de dezvoltare a sectorului privat în Republica Moldova. Ultimele se regăsesc atât în programele guvernamentale ale ministerelor de resort, cât și în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”.

Proiectele ANB au oferit oportunități și beneficii considerabile pentru asociațiile de afaceri și noul guvern democratic al Republicii Moldova, prin dialog și dezbateri de consolidare a încrederii. Dobândind o recunoaștere publică, Agenda promovată de asociațiile de afaceri, a fost percepută ca o platformă potrivită pentru agenții economici și autoritățile de stat să se întâlnească și să discute într-un mod transparent și simplu probleme reale de pe agenda politică. Asociațiile de afaceri s-au alăturat ANB în scopul de a insufla pragmatism și responsabilitate democratică noilor autorități politice, care au preluat puterea după alegerile repetate din 2009.

Acest lucru va fi consolidat și întărit prin repetare și instituționalizare, adică prin actualizări anuale ale planului strategic al ANB, suport pentru noii lideri, reprezentând circumscripțiile lor, precum și elitele naționale

de afaceri. Noua etapă a ANB coincide cu schimbările politice profunde și mult așteptate. Ea va aduce în Moldova nu doar un banal follow-up cu privire la inițiativele din sectorul privat, dar instrumentele de politică imediate, tehnici de advocacy avansate și de pregătire instituțională pentru cele mai reprezentative asociații de afaceri. Dezbaterile largi de politici, definite în așa mod de către partenerii ANB, se bazează pe încrederea în participarea democratică și dialog. Implicarea și participarea activă a comunității de afaceri prin intermediul ANB este oportună pentru includerea preocupărilor majore ale sectorului privat în procesul de reformă.

Din **2010**, IDIS „Viitorul”, a organizat în fiecare an Forumul Moldo-German consacrat finanțării Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ÎMM). Forumul a avut loc în cadrul Programului TRANSFORM al Ministerului Federal de Finanțe al Germaniei, cu participarea Băncii de Dezvoltare KfW. Două din ediții au fost organizate la Chișinău, iar altele două, s-au desfășurat la Comrat, în UTAG Găgăuz-Yeri. Astfel, participanții au avut posibilitatea să-și expună dificultățile pe care le întâlnesc în desfășurarea activităților, dar și propunerile privind eficientizarea finanțării sectorului ÎMM. Totodată, în cadrul forumului, pentru oamenii de afaceri din sectorul ÎMM au fost organizate expoziții cu oferte de finanțare avantajoase din partea sectorului bancar și a Organizației pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM). În urma Meselor Rotunde organizate în cadrul Forumului, în baza chestionarelor completate de reprezentanții ÎMM, a fost publicat în 2012 studiul „Finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova: probleme, tendințe și perspective”, tradus în engleză și rusă.

Departamentul Economic al IDIS a ajutat asociațiile să-și dezvolte capacitățile organizatorice și abilitățile de advocacy, prin diagnosticare și formare și le-a ajutat să transfere abilitățile în practică.

Departamentul Societate Competitivă

Consecințele sociale ale reformelor desfășurate în R. Moldova de la independență până în prezent au fost în vizorul experților IDIS „Viitorul” în cadrul Departamentului Societate Competitivă. Această orientare în cadrul IDIS „Viitorul” a apărut ca o reacție la confruntarea R. Moldova cu unele amenințări de ordin social, fiind evidente gravele curențe ale spiritului civic și educației publice. Apărut cu numele *Democratizare*, acest departament s-a numit ulterior Societate Competitivă având în vedere existența problemelor sociale tot mai grave.

Orientat inițial către susținerea inițiativelor de educație civică, în prezent în cadrul acestui departament se elaborează studii de politici publice în domeniul social, se monitorizează și evaluează activitățile de politici sociale ale diferitor instituții publice (în special Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației etc.), se fac diferite campanii de advocacy în domeniul social.

Departamentul este specializat în implementarea proiectelor ce țin de evaluarea politicilor sociale, de educație civică, democratizare, politică externă, integrare europeană, management al crizelor și prevenire a acestora (early warning). Experții din cadrul departamentului fac cercetări în ariile tematice de care sunt responsabili și promovează reforme sectoriale, organizează cursuri de instruire și desfășoară campanii publice pentru a stimula participarea civică.

1. POLITICI SOCIALE

Politicile sociale promovate de către ministerele de resort au fost atent analizate de experții IDIS „Viitorul” venind cu avize profesionale, rapoarte de monitorizare și studii. Un produs fidel acestei tradiții este editarea Monitorului Social, un produs analitic ce apare de patru ori pe an, fiecare număr abordând subiecte sociale de maximă sensibilitate: situația demografică a țării și potențialele amenințări, situația copiilor născuți în afara familiei, egalitatea gender în obținerea unui post de muncă, situația din învățământul preuniversitar și universitar, situația

Ion BODRUG,
director Agenția
de Dezvoltare
Regională Nord

Apreciez înalt cooperarea cu IDIS „Viitorul” și consider că a făcut multe lucruri. Colaborarea noastră cu experții IDIS aduce numai beneficii și lucruri utile pentru noi. Faptul că ne-ați invitat să participăm în cadrul Convenției Naționale pentru Integrare Europeană, și mai cu seamă că ați inclus în acest proiect grupuri de lucru pe Dezvoltare Regională, demonstrează că mergem pe drumul corect pentru dezvoltarea Republicii Moldova.

persoanelor cu dizabilități în R. Moldova etc. Alături de Monitorul Social, în cadrul departamentului apare și un alt instrument de analiză rapidă – policy brief – care vine să ofere o analiză imediată a impactului anumitor politici sociale sau decizii guvernamentale.

În cadrul departamentului, au fost elaborate studii de politici publice care au evaluat sistemul protecției sociale: Studiul asupra Sistemului de Protecție Socială și Incluziunea Socială în Republica Moldova (2010), Sistemul de învățământ superior în Republica Moldova în contextul procesului de la Bologna: 2005-2011 (2012), Tendințe și Politici Migraționiste în regiunea Mării Negre: cazurile R. Moldova, României și Ucrainei (2008) etc.

În cadrul departamentului, un rol aparte îl au cercetările de evaluare a dimensiunii opiniei publice care apar cel puțin anual. Reprezentative în acest sens sunt: Sondajul național de evaluare a percepției publice față de incluziunea educațională a copiilor cu dizabilități (2012), sondajul național: Uniunea Europeană - marea provocare a Republicii Moldova (2011), Sondajul național: Stare de

spirit și tendințe prognozabile pentru Republica Moldova (2009), Raport asupra studiului de evaluare a percepției publice privind procesul de integrare europeană și implementare a PAUEM (2008) etc.

Un aspect aparte în ariile de preocupare au fost modalitățile de protecție a drepturilor copilului. Astfel, au fost organizate diferite activități de monitorizare, cercetare a acestui aspect, desfășurate activități de mentoring cu cadrele didactice și coaching pentru actorii locali.

Proiecte de referință:

- a) **UNDP/UNIFEM/UNICEF** – Monitorizarea în baza comunităților a impactului crizei globale economice și financiare pe dezvoltarea umană și Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova (2009-2010)
- b) **Friedrich-Ebert-Stiftung**: Social Newsletter (2010-2012)
- c) **UNICEF** – Promotion of inclusive education at local level through changing attitudes towards children with disabilities (2012 - 2013)

2. INSTRUIREA TINERILOR LIDERI POLITICI

În cadrul Departamentului, din 2006 a fost lansată Școala de Instruire Politică pentru Tinerii Lideri. Școala este o platformă de instruire a tinerilor lideri politici de către o echipă de experți naționali, cât și internaționali, prin metode interactive și practice. Prima ediție a Școlii a fost lansată în 2006 cu 25 participanți. În prezent, Școala se află la cea de-a patra ediție și până în prezent a instruit peste 100 de tineri.

Printre absolvenții cursurilor de liderism IDIS se numără etologul politic Dorian Furtună, directorul Agenției de inspectare și restaurare a monumentelor Ion Ștefăniță, expertul IDIS Leonid Litra, expertul în politici culturale Ghenadie Șontu, Șeful Departamentului Tineret al Ministerului Tineretului și Sportului, Ion Donea, Zina Adam, UNDP, Ana Moghilda, PARC COMMUNICATION. O altă istorie de succes este a lui Andrei Hâncu, care a devenit președintele Centrului pentru Comunicare Internațională și Drepturile Omului. O parte din finaliștii Școlii s-au făcut remarcați în organizațiile de tineret ale partidelor politice.

Din 2011, programul de instruire se desfășoară cu suportul financiar al Fundației germane Hanns-Siedel-Stiftung.

3. EDUCAȚIA CIVICĂ

Pentru fiecare societate democratică dimensiunea educației civice este foarte importantă creând astfel premise pentru formarea unor cetățeni informați, activi și interesați de actul guvernării. Astfel, echipa IDIS „Viitorul” a elaborat mai multe proiecte ce țin de promovarea culturii civice și stimularea responsabilității civice la cetățeni atât la nivel național, cât și local. La fiecare rundă de alegeri generale, IDIS „Viitorul” a participat activ prin organizarea seminarelor locale, a dezbaterilor publice cu cetățenii R. Moldova pentru a educa și stimula spiritul civic și a participa în cadrul alegerilor ca cetățean activ. Prin posterele tipărite, calendare și stikerele difuzate în localitățile țării în cadrul unor *bus-campanii*, prin

spoturile TV și radio difuzate la postul public de Radio și TV, precum și cele private, prin concerte în aer liber am promovat libertatea cetățeanului de a participa informat la secțiile de votare.

Au fost organizate mai multe evenimente de educație civică adresate tinerilor: seminare locale, dezbateri, concursuri interactive care aveau drept scop stimularea interesului tinerei generații față de procesul decizional al țării, funcționarea instituțiilor publice și modalitatea prin care ei pot interacționa cu acestea.

Proiecte de referință

- a) **Fundația Eurasia** – „Campaigning for Open Democratic Process” (2004-2005)
- b) **EC Delegation** – Stimularea responsabilității civice în campania pentru alegerile parlamentare din 2009
- c) **Czech MFA** – Building democratic bridges between local actors youth and citizens (2011)

4. FINANȚAREA PARTIDELOR POLITICE

Începând cu anul 2008 un domeniu prioritar pentru IDIS „Viitorul” a constituit finanțarea partidelor politice din Republica Moldova. Această direcție de activitate a început să fie valorificată cu sprijinul ODIHR, reprezentat de Marcin Walecki și OSCE, prin implicarea Ritei Tamm. Ideea lansată de societate civilă și de partenerii internaționali a fost de a modifica sistemul electoral și Legea privind Partidele Politice pentru a trece la finanțarea publică a partidelor și a reglementa mărimea donațiilor și cotizațiilor dar și de a stabili în mod clar tipul sancțiunilor aplicate partidelor.

IDIS „Viitorul” a optat pentru trei direcții strategice – a) elaborarea unui studiu amplu privind problemele finanțării partidelor politice, carte apărută în 2009, al cărei autor este Igor Munteanu - „Partidele politice din Republica

Moldova: legi, practici și reforme”; b) monitorizarea campaniilor electorale și estimarea fraudelor electorale prin evaluarea decalajelor dintre finanțările oficial declarate și cele reale (Sergiu Lipcean, „Evaluarea finanțării partidelor politice și campaniilor electorale în R. Moldova”, 2009; Leonid Litra, Corneliu Ciurea, Sergiu Lipcean și Cornelia Cozonac, „Finanțarea partidelor politice – între transparență și obscuritate, 2010; Corneliu Ciurea, Sergiu Lipcean, „Finanțarea partidelor politice în alegerile locale din 2011 – o mostră de relații medievale”, 2011); c) activități de lobby și explicare a necesității finanțării partidelor în rândul politicieni-

1993–2013

Sorin MEREACRE,
Președinte al Fundației
Est-Europene

Începând cu 1993, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, inițial Fundația „Viitorul”, a devenit unul din principalele centre analitice independente din Moldova și o adevărată școală de excelență pentru experți în diverse domenii de politici publice. Fundația Est-Europeană a construit un parteneriat consolidat cu Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” care durează mai mult de 15 ani.

În contextul procesului de democratizare a societății moldovenești, această organizație s-a dovedit a fi unul din actorii cheie a societății civile, care promovează, în mod constant democrația și standardele europene.

Studiile și cercetările elaborate de către echipa IDIS „Viitorul” în domenii de interes public au reușit să fortifice relațiile dintre sectorul academic și guvernamental, care, firește, contribuie la transformări pozitive în societatea noastră. Am cooperat pe parcursul anilor cu IDIS „Viitorul” în domenii precum promovarea reformei administrației publice, a alegerilor libere și corecte, de prevenire și luptă împotriva corupției, și altele.

În acest sens, țin să menționez, că premiza succesului inițiativelor implementate în comun, a fost echipa acestei organizații, care e constituită din experți ce oferă servicii de calitate, sunt în permanentă dezvoltare și care generează idei novatoare pentru proiecte care sunt în beneficiul cetățeanului.

lor prin intermediul a două proiecte realizate în 2011-2012 cu finanțarea OSCE în parteneriat cu IFES și Fundația Est-Europeană, finalizată cu o conferință internațională desfășurată în octombrie 2012 la Chișinău. Ca urmare a acestor activități, a fost elaborat un proiect de lege a societății civile, preluat ulterior de CEC, care a fost propus spre dezbateri Parlamentului. În rezultat, politicienii din Republica Moldova și-au schimbat optica privind finanțarea partidelor politice și au acceptat să renunțe la strategia veșnicei amânări a finanțării publice, acceptând, în același timp, o serie de modificări legislative.

5. PROBLEMELE EDUCAȚIEI

Începând cu 2008, IDIS „Viitorul” a supus unei monitorizări masive întregul sistem educațional al Republicii Moldova, colaborând eficient pe parcursul ultimilor ani cu Ministerul Educației, Banca Mondială și conducătorii instituțiilor de învățământ. Principalele teme abordate au vizat finanțarea sistemului universitar și preuniversitar, învățământul vocațional, calitatea învățământului universitar, problema ofertei universitare și cererii de pe piața forței de muncă și criza examenelor de bacalaureat. Printre studiile emblematice din această perioadă pot fi menționate:

- *Finanțarea educației preuniversitare: costurile unei mari iluzii* de Igor Munteanu și Veaceslav Ioniță;
- *Educația preșcolară în Republica Moldova din perspectiva incluziunii și a echității sociale* de Natalia Vlădicescu;
- *Impactul politicilor administrației publice centrale asupra sistemului universitar din Republica Moldova* de Corneliu Ciurea și Leonid Litra;
- *Educația vocațională la răscruce: o analiză a deciziilor de politici în sistemul învățământului mediu de specialitate în RM* de Sergiu Lipcean;
- *Sistemul de învățământ superior al Republicii Moldova în contextul procesului Bologna – 2005–2011*,
- *Recunoașterea învățării anterioare pentru migranții întorși în Moldova: realități și tendințe*, de Viorica Antonov, Corneliu Ciurea și Valeriu Frunzaru;
- *Epopoea bacalaureatului: în căutarea unei soluții imposibile*, de Sergiu Lipcean.

Experții IDIS „Viitorul” participă în continuare la activitățile organizate de Ministerul Educației, precum elaborarea metodologiei de calcul a taxei de studii la instituțiile de învățământ universitar, calcularea coeficienților de finanțare a specialităților din învățământul universitar și perfecționarea proiectului Codului Educației. Un proiect ambițios al IDIS „Viitorul” îl reprezintă cooperarea cu experții transnistreni în cadrul unui proiect inițiat de Conflict Management Initiative privind asistarea Grupului de Lucru moldo-transnistrean în domeniul educației în chestiunea autentificării actelor de studii. Pe parcursul ultimilor ani, IDIS „Viitorul” a pledat în mod constant pentru modificarea procedurilor de susținere a examenelor de bacalaureat (dar nu în direcția intensificării controlului), considerând abordarea actuală ca fiind una neproductivă. Studiile pregătite de experți propuneau un rol mai mare pentru universități în organizarea BAC-ului sau introducerea probelor orale. Era luată în calcul și eliminarea BAC-ului. Deocamdată, aceste recomandări rămân în discuție, dar BAC-ul din 2013 relevă justetea acestor abordări.

Lorena BOGZA,
Prezentatoare PRO TV,
realizatoare a emisiunii
„În PROfunzime”

*La mulți ani IDIS „Viitorul”
și cât mai multe proiecte
de succes! Apelez destul de
des la rapoartele instituției,
care de-a lungul anilor și-a
consolidat poziția și a avut
în calitate de experți nume
sonore din diferite domenii
de activitate.*

Mult succes vă doresc!

6. ADVOCACY

În cadrul departamentului au fost elaborate mai multe studii și acțiuni de advocacy care aveau drept scop promovarea transparenței procesului parlamentar și apropierea cetățenilor de principală instituție a țării: *A plea for Open Parliaments in the Black Sea Region. The case of Romania, Republic of Moldova, Bulgaria and Georgia (2008)* și *Raport de monitorizare a activității parlamentului. Sesiunea februarie - iulie 2011* etc.

Un interes deosebit în cadrul departamentului l-a avut subiectul finanțării partidelor politice fiind elaborate diferite studii și rapoarte la acest subiect.

Proiecte de referință

- a) **BTD** – Monitorizarea și auditul Parlamentului din Moldova (2011)
- b) **BST** – Transparency, accountability and civic participation in the Black Sea Region – a plea for open Parliaments in Romania, Bulgaria, Moldova and Georgia (2008), etc.

Vasile BOTNARU,
jurnalist, directorul
Biroului de la Chișinău
al Postului de Radio
„Europa Liberă”

*Am un singur lucru de
reproșat cititorilor care au
zămislit acest dispozitiv
analitic și anume că i-au
dat numele „Viitorul”!
Ceea ce din start a
imprimit expertizelor IDIS
alură futuristă, adică...
sortit să lanseze soluții
nerealizabile, pentru că
orice ar spune experții
IDIS, asta ține de viitor!!!
Or, noi cei care am văzut
„trecutul”, ne dorim ca
schimbarea să se producă
cât mai în prezent posibil.
Oricum, îi urez Viitor-ului
temeritatea lui Bradbury,
dar și împlinirea trăită de
Columbus.*

7. MASS-MEDIA

Pentru fortificarea unei societăți democratice echipa IDIS „Viitorul” a elaborat proiectul „Dezvoltarea și promovarea unui climat mediatic modern în Republica Moldova” orientat spre promovarea bunelor practici în domeniul media din R. Moldova și a stimulat jurnalismul competitiv având la bază anumite norme de deontologie. Preocuparea noastră pentru reflectarea profesională a evenimentelor sociale de către mass-media ne-a determinat să organizăm de fiecare dată câte o dezbatere publică prilejuită de prezentarea unui produs invitând la această dezbatere factorii interesați, precum și jurnaliștii. Ultimii, respectiv, aveau în cadrul evenimentului disponibilitatea de a colecta materiale pentru buletinele de știri, articole de presă sau investigațiile jurnalistice.

Proiecte de referință

- a) **EU/ EIDHR** – Dezvoltarea și promovarea unui climat mediatic modern în Republica Moldova (2010–2011)
- b) **Ambasada Ungariei** – Crearea Centrului de Resurse „Biblioteca Societății Civile în Moldova” (2008)

8. IMPLICAREA ÎN REȚELE ȘI COALIȚII CIVICE

IDIS „Viitorul” s-a implicat activ în cadrul diferitor rețele și coaliții pentru promovarea unei bune guvernări, promovarea transparenței la nivel central și susținerea valorilor statului de drept și a valorilor europene: Coaliția 2005, Coaliția 2009 pentru alegeri libere și corecte etc.

În cadrul Grupului Social al Consiliului Național pentru Participare (CNP), experții IDIS au oferit diferite avize, expertize ce au dus la îmbunătățirea actului de guvernare. Implicarea activă în cadrul acestui grup permite influențarea indirectă a politicilor publice promovate de instituțiile de resort, precum și semnalarea problemelor sensibile cu care se confruntă societatea.

I ntegrarea europeană și soluționarea conflictului Transnistrean

Integrarea europeană a Republicii Moldova înseamnă o perspectivă de destin, nu o mecanică mutare (geo) politică, înseamnă adoptarea unui model care s-a articulat secole de-a rândul în cele mai bune tradiții europene și, drept consecință, implică eforturi conjugate ale întregii societăți de racordare la aceste norme și standarde consacrate. Paradigma europeană de dezvoltare presupune modernizarea instituțională și reforme structurale sustenabile, conform criteriilor politic, economic și juridic, demersuri care suscită schimbarea în toate sectoarele sociale. Complexitatea reformelor, de rând cu importanța pe care o au asupra viitorului Republicii Moldova, condiționează implicarea activă a societății civile în promovarea și implementarea acestora.

IDIS „Viitorul” este fondat în anul 1993, anul în care Uniunea Europeană formulează la Copenhaga agenda de reforme pentru statele Europei Centrale și de Est, în timp ce integrarea europeană și reformele conexe devin un obiectiv transversal al instituției chiar de la constituire. Inițial, pe parcursul anilor 1993–1994, IDIS „Viitorul” desfășoară o campanie în mass-media națională pe tematica integrării europene, promovând în cadrul societății moldovenești demersul strategic de conectare la proiectul de integrare europeană. Demersurile relevante procesului de integrare europeană, au devenit mai consistente odată cu instituționalizarea dialogului politic dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, prin semnarea Acordului de Parteneriat și Cooperare, și au evoluat în timp pe măsura evoluției relațiilor moldo-europene. Astfel, toate proiectele implementate, toate activitățile desfășurate și toate studiile elaborate la IDIS „Viitorul” au avut ca obiectiv pe termen mediu și lung consolidarea democrației și economiei de piață în Republica Moldova după modelul democrațiilor europene. Direcțiile de activitate relevante pentru eurointegrarea Republicii Moldova au vizat:

- Democratizarea Republicii Moldova și modernizarea sectorului public;
- Descentralizarea administrativă și reforma sistemului de administrație publică locală și regională în

conformitate cu Carta europeană a autonomiei locale și practicile europene relevante;

- Consolidarea economiei de piață și racordarea mediului de afaceri moldovenesc la cel european;
- Consolidarea societății civile și crearea unei societăți competitive;
- Promovarea integrării europene în Republica Moldova și cultivarea valorilor europene la nivelul autorităților publice, mediului de afaceri și societății moldovenești. Pentru aceasta, au fost implementate o serie de proiecte și desfășurate mai multe programe de promovare, instruire și cercetare. Enumerăm în continuare câteva proiecte/activități relevante pentru această discuție, selectate aleatoriu și fără să ofere o imagine exhaustivă:
 - Organizarea unei serii de conferințe naționale și mese rotunde pe tematica integrării europene, reformelor democratice, modernizării instituționale și consolidării economiei de piață;
 - Participarea experților IDIS „Viitorul” la numeroase conferințe naționale și internaționale pe tematica integrării europene;

- Elaborarea și diseminarea a zeci de studii pe tematica integrării europene și a reformelor conexe necesare în Republica Moldova;
- Editarea și diseminarea unui buletin electronic pe tematica integrării europene a Republicii Moldova, cu finanțarea oferită de către Westminster Foundation (Mai 2000 - Mai 2001);
- Proiectul „Consolidarea autonomiei locale în Moldova în contextul integrării europene”, cu finanțarea oferită de către Soros-Moldova (Mai-Decembrie 2006);

- Proiectul „Educație publică pe tema destinației europene a Republicii Moldova”, cu suportul financiar al Friedrich-Ebert-Stiftung (Mai-Decembrie 2006);
- Proiectul „Consolidarea autonomiei locale ca opțiune de integrare europeană”, cu finanțarea oferită de către CIPE (Aprilie 2006 – Februarie 2007).

Dinamizarea relațiilor moldo-europene odată cu semnarea în anul 2005 a Planului de Acțiuni Uniunea Europeană - Republica Moldova (PAUERM), din cadrul politicii Europene de Vecinătate, a însemnat și o contribuție mai mare a experților IDIS „Viitorul” la parcursul european al Republicii Moldova. Astfel, la solicitarea Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova (MAEIE) de a fi consultat pe diverse aspecte legate de implementarea PAUERM, experții IDIS „Viitorul” au furnizat (în lunile martie – mai 2006) analize și propuneri departamentului specializat de monitorizarea implementării PAUERM. Scopul acestui demers a fost de a evalua progresele înregistrate de către Republica Moldova pe baza rapoartelor departamentale, precum și a percepțiilor publice și a mediului de experți. După șase săptămâni de cooperare și consultare, echipa IDIS „Viitorul” a prezentat MAEIE un instrument matricial de monitorizare, ceea ce a îmbunătățit esențial calitatea Raportului anual prezentat Uniunii Europene de către Guvernul Republicii Moldova.

Lansarea Parteneriatului Estic în anul 2009 și demararea negocierilor moldo-europene pe cele trei mari platforme – asocierea politică, integrarea economică și conectarea la piața energetică europeană, liberalizarea regimului de vize – a însemnat o nouă realitate (geo) politică regională și națională în care societatea civilă din Republica Moldova, implicit IDIS „Viitorul”, are un rol absolut determinant. Astfel, IDIS „Viitorul” devine un membru activ al Forumului Societății Civile a Parteneriatului Estic, structură lansată în 2009 pentru a asigura o participare mai activă a societății civile în parcursul european al statelor Parteneriatului Estic. Dincolo de acest angajament regional, sunt implementate

o serie de proiecte menite să familiarizeze factorii de decizie, mediul de afaceri și societatea cu semnificația angajamentului Republicii Moldova în raport cu Uniunea Europeană, precum și să susțină implementarea reformelor conexe. Printre acestea, se numără:

- Organizarea, în parteneriat cu Institutul European din România, a două module de traininguri pentru funcționarii publici moldoveni implicați în negocierea Acordului de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova, cu suportul financiar al Hanns-Seidel-Stiftung (Aprilie-Iunie 2010).
- Proiectul „Deschizând drumul către călătoriile fără viză între țările Parteneriatului Estic și UE”, cu suportul financiar PASOS/LGI (Octombrie 2010-Septembrie 2011).
- Proiectul „Convenția Națională pentru Integrarea Europeană”, cu finanțarea oferită de către Slovak Aid (Noiembrie 2010 - Prezent).
- Dezvoltarea unor proiecte de cercetare și elaborarea de studii relevante tematicii integrării europene, printre care:
 - *Raportul de țară de evaluare a fondurilor Uniunii Europene pentru Republica Moldova până în anul 2009;*
 - *Impactul viitorului Acord de Comerț Liber, Aprofundat și Cuprinzător dintre UE și Republica Moldova asupra sectorului agro-alimentar moldovenesc;*
 - *Indicele de Integrare Europeană al țărilor Parteneriatului Estic (Index EaP);*
 - *Moldova pe calea liberalizării regimului de vize cu UE: un inventar al realizărilor și eșecurilor;*
 - *Buletinul de Politică Externă a Republicii Moldova, cu tematica integrării europene.*
- Implementarea de proiecte finanțate de către Uniunea Europeană – spre exemplu proiectul „Energie și Biomasă” – menite să contribuie la realizarea reformelor sectoriale asumate de către Republica Moldova, precum și la dezvoltarea societății în conformitate cu standardele și normele europene.

Responsabilitatea societății civile în contextul integrării europene a Republicii Moldova este și mai mare în perioada care urmează. Sunt necesare în continuare demersurile pentru ca Republica Moldova să semneze acordurile pe care le negociază cu Uniunea Europeană, după cum necesare sunt demersurile întru susținerea modernizării instituționale și reformelor structurale, drept pentru care activitățile programate ale IDIS „Viitorul” relevante pentru integrarea europeană se vor focaliza pe trei mari dimensiuni:

- Promovarea integrării europene și cultivarea valorilor europene în societatea moldovenească, pentru a asigura înțelegerea și suportul societății pentru reformele conexe parcursului european;
- Oferirea expertizei relevante pentru autoritățile publice, mediul de afaceri și societatea civilă, pentru ca instituțiile publice, economia și societatea moldovenească să devină eficiente și competitive în cadrul unui proiect integraționist continental;
- Asigurarea integrității teritoriale prin procesul de integrare europeană, astfel ca eurointegrarea Republicii Moldova să devină și o strategie sustenabilă de soluționare a conflictului transnistrean.

De altfel, soluționarea conflictului transnistrean constituie un demers nu mai puțin important în activitatea IDIS „Viitorul” încă de la constituire. Toate programele, proiectele și activitățile organizației, relevante pentru soluționarea conflictului transnistrean, au evoluat în timp în funcție de realitățile geopolitice continentale și procesul politic din Republica Moldova, dar au avut neschimbat un principiu fundamental și anume – soluționarea conflictului transnistrean înseamnă un proces care să conducă la integritatea teritorială a statului unitar Republica Moldova, proces însoțit de retragerea necondiționată a munițiilor și militarilor străini de pe teritoriul țării, în conformitate cu tratatele internaționale și relațiile politice bilaterale între state. Demersurile au vizat:

- Publicarea unui Studiu în ziarul Republica asupra posibilităților de reglementare a conflictelor teritoriale din Republica Moldova (Iunie 1993);
- Participare la organizarea unei Conferințe internaționale în Regatul Unit al Marii Britanii, Universitatea din Kent, pe tematica managementului de conflicte, implicit creșterea rolului sectorului asociativ în reglementarea conflictului nistrean (Octombrie 1994);
- Participarea în cadrul unui Program de cercetare desfășurat de către Departamentul de Studii Est Europene și Orientale a Universității din Oslo, Norvegia, cu genericul: Integrare și Construcție Națională

în societățile biculturale post-sovietice (Decembrie 1997-Ianuarie 1999);

- Participarea în cadrul unui Program de instruire și cercetare – Edificarea Securității Democratice în arealul bazinului Mării Negre – desfășurat de către Universitatea din Aberdeen, Scoția, și finanțat de UE PHARE (Septembrie 1998 – Septembrie 1999);
- Editarea unei cărți ”Teritorial Conflicts and Strategies in bi-cultural divided societies” (Octombrie-Decembrie 2000);
- Organizarea a diferite conferințe și mese rotunde naționale și internaționale cu tematica conflictului transnistrean;
- Elaborarea, editarea și diseminarea a studiilor ce vizează soluționarea conflictului transnistrean și asigurarea integrității teritoriale a statului, precum și participarea societății civile, mediului de afaceri și autorităților publice locale la acest deziderat pe termen lung.

Dinamica geopolitică regională, implicit noii parametri de securitate europeană, schimbările politice interne din Republica Moldova, de pe ambele maluri ale Nistrului, și relansarea negocierilor pe marginea reglementării conflictului transnistrean în toamna anului 2011, toate formează contextul pentru noile demersuri ale IDIS „Viitorul” în vederea soluționării conflictului transnistrean. Printre proiectele/activitățile curente, implementate în această perioadă, evidențiem:

- Elaborarea studiilor și cercetărilor pe tematica soluționării conflictului transnistrean în contextul noilor realități geopolitice europene, printre care:
 - *Buletinul de Politică Externă a Republicii Moldova, cu tematica conflictului transnistrean;*
 - *Conflictul transnistrean după 20 de ani. Raport al unui grup de experți internaționali, Chișinău, 2011;*
 - *De ce federalizarea nu este valabilă pentru Republica Moldova?, Chișinău 2012;*
 - *Transnistria: O reintegrare treptată, Chișinău 2012;*

1993–2013

- Proiectul „Consolidarea gândirii critice în accelerarea soluționării conflictelor din Republica Moldova prin implicarea activă a actorilor internaționali”, finanțat de către Soros-Moldova (Septembrie 2010–Februarie 2011);
- Proiectul “Construirea încrederii între ambele maluri ale Nistrului - pregătirea experților în politici publice”, proiect ce vizează elaborarea și promovarea unei platforme comune pentru discuții dintre experți din diferite domenii de pe ambele maluri ale râului Nistru. Proiectul este finanțat de către NED și HSS (Iulie 2012 – Prezent);
- Elaborarea, împreună cu alți colegi din sectorul asociativ, a unui document ce oferă perspectiva soluționării conflictului transnistrean – MEMORANDUM privind reglementarea conflictului transnistrean și principiile fundamentale de organizare a statului Republica Moldova, Chișinău 2012. Principiile de bază de reglementare care se conțin în Memorandum sunt următoarele:
 - Soluționarea conflictului transnistrean trebuie să fie înfăptuită exclusiv prin mijloace politice pașnice, pe calea negocierilor, ceea ce înseamnă că orice scenarii care ar viza recurgerea la forță sunt excluse;
 - Reglementarea politică a conflictului transnistrean presupune realizarea integrității teritoriale și securității statului unitar Republica Moldova, în care regiunea transnistreană (Transnistria) va beneficia de un statut special adoptat prin lege organică și consolidat în Legea fundamentală a statului;
 - Statutul special al Transnistriei trebuie să fie bazat pe respectarea principiilor suveranității și inte-

grităii teritoriale a Republicii Moldova în cadrul frontierelor sale de la 1 ianuarie 1990 recunoscute la nivel internațional;

- Soluționarea definitivă a conflictului transnistrean și reintegrarea Republicii Moldova presupune retragerea militarilor, armamentului și munițiilor străine de pe teritoriul țării în conformitate cu Tratatul privind Forțele Armate Convenționale din Europa Adaptat, Actul final și Declarația Summit-ul OSCE de la Istanbul din 1999;
- Soluționarea politică a conflictului transnistrean trebuie să consolideze opțiunea strategică de integrare europeană a Republicii Moldova.

În pofda recentelor schimbări din raioanele de est ale Republicii Moldova, soluționarea conflictului transnistrean reprezintă un proces pe termen lung și presupune eforturi conjugate ale întregii societăți în vederea asigurării integrității teritoriale a statului. Astfel, activitățile programate ale IDIS „Viitorul” relevante pentru soluționarea conflictului transnistrean vor ține de următoarele dimensiuni:

- Stabilirea în continuare de contacte cu asociații obștești din regiunea transnistreană și implementarea proiectelor/activităților care să conducă la consolidarea încrederii între cetățenii moldoveni de pe ambele maluri ale Nistrului;
- Monitorizarea cadrului de negocieri pe marginea soluționării conflictului transnistrean și oferirea expertizei necesare autorităților publice și grupurilor de negociatori sectoriali;
- Suportul pentru autoritățile publice locale, mediul de afaceri și sectorului asociativ de pe ambele maluri ale Nistrului în elaborarea și implementarea proiectelor comune, care să conducă la consolidarea încrederii și soluționarea problemelor cotidiene cu care se confruntă cetățenii.

RAPOARTE DE PREVENIRE A CRIZELOR ȘI DIVERSE COLABORĂRI PE DIMENSIUNEA SECURITĂȚII

Dimensiunea securității este o temă prezentă permanent în studiile realizate de experții IDIS „Viitorul”. Tematica generală reflectă o preocupare constantă pentru asigurarea stabilității politice în interior, integrare europeană, colaborare cu partenerii occidentali, reglementarea conflictului transnistrean în formula statului unitar cu acordarea unui statut special de autonomie pentru Transnistria și menținerea unor relații bune cu Rusia. Un proiect în continuă dezvoltare îl reprezintă Rapoartele de Prevenire a Crizelor, finanțat de National Endowment of Democracy. Inaugurat ca o inițiativă de analize preponderent axate pe politica internă acest proiect tinde să se transforme într-o platformă regională de analiză comparativă. Temele incluse cu regularitate în aceste rapoarte cuprind comerțul în cadrul DCFTA și CSI, relațiile cu Ucraina, Rusia și România, reglementarea conflictului Transnistrean. Proiectul tinde să cuprindă experți din alte state din regiunea Europei de Est și a Balcanilor de Vest pentru a integra Republica Moldova în dinamica proceselor regionale.

O atenție deosebită în cadrul studiilor realizate de experții IDIS „Viitorul” a fost acordată tematicii NATO, CSI și a aranjamentelor de securitate. Printre studiile răsunătoare la această temă pot fi citate câteva abordări care reflectă viziunea organizației:

- *Polemica statului cu societatea în contextul opțiunilor euroatlantice* de Igor Munteanu;
- *Culegerea de articole: Republica Moldova într-un context regional de securitate, Este Moldova pregătită de UE* de Igor Munteanu;
- *Moldova-CSI – o relație cu beneficii sau cu riscuri* de Ghenadie Mocanu;
- *Discussion Paper: De ce avem nevoie de NATO? Sau de ce existența Moldovei ca stat suveran depinde de aderarea la NATO;*
- *Studiul Opțiuni de securitate ale Republicii Moldova;*
- *Discussion Paper: Politica externă a Federației Ruse ca obstacol al dezvoltării democratice în spațiul post-sovietic;*
- *Proiectul CSI: anatomia unui eșec*, de Ion Tăbîrță și Veaceslav Berbeca.

Toate aceste studii și analize încearcă să identifice un loc pentru Republica Moldova în contextul transformărilor din Europa, căutând să rezolve dilema geopolitică cu care ne confruntăm – dorința firească de apartenență la un spațiu european versus moștenirea sovietică care ne ține în ghearele trecutului. Un alt proiect important al IDIS „Viitorul” realizat în comun cu Institute of World Policy din Ucraina – studiul *How to get rid of post-sovietness?* realizat în 2012, vizează aceleași obiective.

Uwe KONST,
expert internațional
în economie

IDIS „Viitorul” este o echipă de profesioniști dedicați care au contribuit considerabil la succesul unor proiecte menite să sporească cooperarea economică între Republica Moldova și Germania.

Alexander DULEBA,
Director al Centrului
de Cercetare a
Asociației pentru
Politică Externă din
Slovacia, Bratislava

Aș dori să felicit IDIS „Viitorul” cu aniversarea a 20 ani de activitate și să mulțumesc echipei pentru performanțe excelente și contribuției valoroase la implementarea proiectului „Convenția Națională pentru Integrare Europeană în Republica Moldova”. Este un privilegiu, dar și o deosebită plăcere pentru instituția noastră să colaboreze cu asemenea parteneri remarcabili. Permiteți-mi să vă doresc mult succes în eforturile dumneavoastră.

**Alyona
GETMANCHUK,**
Director, Institute of
World Policy, Ukraina

IDIS „Viitorul” a fost mereu un centru de gândire independentă și un promotor al europenizării Republicii Moldova, este un etalon al profesionalismului și al gândirii critice, precum și un exemplu al modului în care societatea civilă poate influența formarea agendei statului. Experiența IDIS este una valoroasă și este apreciată la un nivel foarte înalt atât în țară cât și peste hotarele ei, inclusiv în Ucraina. Pentru mine, IDIS este întru chiparea progresului și a europenizării Republicii Moldova.

Parteneriatele IDIS „Viitorul”

Parteneriate sustenabile și bune practici de colaborare pe parcursul a 20 ani de activitate (parteneriate, afilieri, practici de succes, etc.)

Maturitatea instituțională a IDIS „Viitorul” este asigurată și de conectarea sa, deja de 20 de ani, la prestigioase rețele profesionale internaționale, printre care putem menționa:

PASOS (Rețeaua Institutelor și Asociațiilor de Politici Publice)

TPN (Transitional Policy Network)

NISPAcee (The Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe, Slovacia)

EPIN (Rețeaua Institutelor de Politici Economice a PNUD)

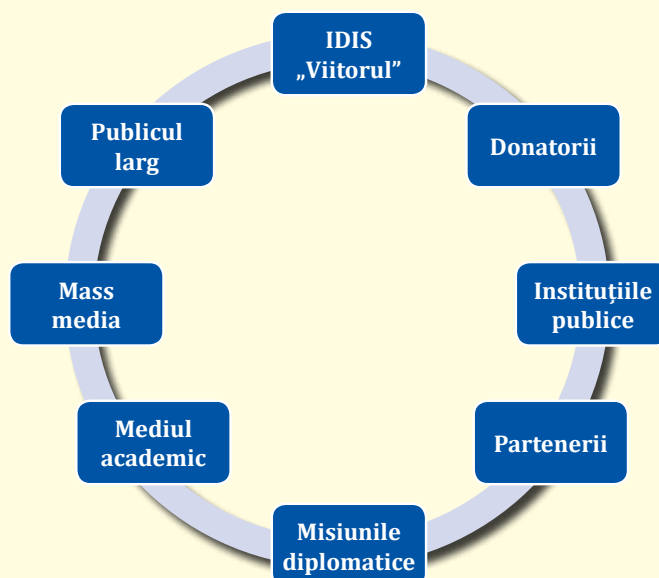
NDRI (Rețeaua Institutelor de Cercetare a Democrației)

ICBSS (Rețeaua de Cercetare a Mării Negre)

Rețeaua Stockholm
Danish Development Research Network
TRIALOG

PARTENERI DE COLABORARE ȘI BUNE PRACTICI

PUBLICUL – grupul țintă al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” este:

1 INSTITUȚIILE PUBLICE

Finalitatea unui institut de politici publice este influențarea procesului decizional și acceptarea de jure și de facto a alternativei, soluției propuse. Pe parcursul celor 20 de ani, IDIS „Viitorul” a colaborat cu diferite instituții, printre care cu o mare parte din ministere, Comisiile Parlamentare, Cancelaria de Stat etc.

În acest context pot fi menționate și scrisorile de apreciere expediate pe adresa IDIS din partea instituțiilor publice centrale, dar și locale. Pentru a ajunge la această finalitate IDIS a aplicat mai multe instrumente, printre care putem enumera:

- a. **Consultarea autorităților** la etapa de planificare și elaborare a studiilor – este important ca instituțiile publice să aprobe metodologia studiului, să-l considere valid și, prin urmare, demn de a fi luat în considerare.
- b. **expedierea studiilor** instituției publice abilitate înainte de prezentarea publică – astfel, în cazul organizării dezbaterilor publice, funcționarii prezenți vor putea oferi un feedback și nu vor fi puși în fața faptului împlinit. În aceste condiții, scade probabilitatea unei reacții ofensive.
- c. **dezbaterile publice** – permit o mai bună înțelegere, de ambele părți, a perspectivei abordate. Astfel, instituția publică conștientizează că rolul experților este de a facilita luarea anumitor decizii, nu de a monitoriza sau de a critica.
- d. **deplasările comune la conferințe internaționale** – astfel de evenimente pun, informal, semnul egalității între experți și funcționari, impulsionează parteneriatele.
- e. **newsgroup** – instituțiile publice primesc știrile care reflectă arealul lor de interes. De menționat că nici un abonat oficial nu a solicitat dezabonarea.

Ar fi oportun în acest sens de a menționa unele istorii de succes pe parcursul ultimilor 20 de ani: adoptarea strategiei 3D de reglementare a conflictului transnistrean, elaborarea Agendei Naționale de Business, elaborarea studiilor: Optimizarea transportului public în municipiul Chișinău; Evaluarea atitudinilor, capacităților și nevoilor autorităților Republicii Moldova în contextul proceselor de integrare europeană, Iluminatul public în municipiul Chișinău: aspecte funcționale, estetice, arhitecturale, turistice, de eficiență și investiționale; Eficiența energetică în municipiul Chișinău: analiza cadrului normativ și de politici; MEMORANDUM privind reglementarea conflictului transnistrean și principiile fundamentale de organizare a statului Republica Moldova etc.

2 DONATORII

Cu o periodicitate de cinci ani, IDIS „Viitorul” își proiectează o strategie, care redefinește misiunea instituțională, direcțiile strategice. În funcție de aceasta, este direcționată și activitatea IDIS cu partenerii externi, inclusiv și cu donatorii.

Portofoliul de priorități al IDIS a evoluat de-a lungul timpului. Astfel, dacă în 2002 IDIS era preocupat de problema însușirii limbii oficiale de către funcționarii publici, în 2008, la inițiativa sa, a fost creată Asociația Națională a Trainerilor Europeni din Moldova (AN-TEM). De asemenea, fiind preocupați de administrația publică locală în anul 2010 a fost creat Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM).

Printre principalii finanțatori, se numără: Comisia Europeană (CE), Hanns-Seidel-Stiftung (HSS), United Nations Development Programme (UNDP), United Nations Children's Fund (UNICEF), Center for International Private Enterprise (CIPE), LGI/ Open Society Institute (OSI), National Endowment for Democracy (NED), Council of Europe (CoE), SOROS Foundation, Friedrich-Ebert-Stiftung, Konrad-Adenauer Foundation, OSCE, High Commissioner of National Minorities, East Europe Foundation, Westminster Foundation for Democracy, Balkan Trust for Democracy, Swiss Cooperation Office in Moldova, Slovak Aid, World Bank, GIZ, U.S. Agency for International Development (USAID) etc.

Menținerea încrederii este vitală pentru existența instituției. În acest sens, cele mai eficiente instrumente sunt profesionalismul și buna reputație.

Bune practici de colaborare am putea menționa:

- cooperarea de aproape 5 ani cu **Center for International Private Enterprise (CIPE)** pe marginea proiectului: „Consolidarea dialogului public-privat prin intermediul Agendei Naționale de Business în Republica Moldova”;
- acordul de cooperare semnat deja de 3 ani cu **Hanns-Seidel-Stiftung (HSS)**, prin intermediul cărora au putut fi desfășurate următoarele proiecte: “Instruire politică pentru lideri motivați (European Leadership and Political Learning for Highly Motivated Young Leaders in Moldova)”, “Consolidation of the local autonomy through increase of the professionalism of the new elected local officials in Republic of Moldova”, „European Future of Chisinau Municipality”, „Profiling pro-EU attitudes in Moldova” etc.

- proiecte desfășurate cu **National Endowment for Democracy** din anul 2007 până în prezent, printre care putem menționa următoarele proiecte: “Construirea încrederii între ambele maluri ale râului Nistru – pregătirea profesională a experților în politici publice”, “Early Warning and Pre-Crisis Management in Moldova” etc.
- Colaborarea cu **LGI** pe marginea proiectului: „Asistarea autorităților găgăuze în implementarea Strategiei de dezvoltare socio-economică a UTA Găgăuzia prin intermediul conceptului DELTA-Moldova”

3 PARTENERII LOCALI ȘI INTERNAȚIONALI

IDIS „Viitorul” desfășoară numeroase inițiative în parteneriat cu alte organizații, naționale și regionale. Iată lista partenerilor oficiali:

- *Asociația Națională a Trainerilor Europeni (ANTEM)*
- *Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT (Republica Moldova)*
- *Asociația Presei Electronice APEL (Republica Moldova)*
- *Asociația Presei Independente API (Republica Moldova)*
- *Centrul „Access-Info” (Republica Moldova)*
- *Centrul CONTACT (Republica Moldova)*
- *Center for International Private Enterprise*
- *Co-operation Agency of the Association of Netherlands Municipalities VNG (Olanda)*
- *Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM)*
- *Grupul de Economie Aplicată GEA*
- *INDE (Portugalia)*
- *Institute for Peace, Democracy and Development CIPDD (Georgia)*
- *Institute for Regional and International Studies (Bulgaria)*
- *Institutul de Politici Publice (Republica Moldova)*
- *Institutul de Politici Publice (România)*
- *International Centre for Policy Studies (Ucraina)*
- *Institutul European Român*
- *International Centre for Policy Studies (Ucraina)*
- *Societatea Academică din România*
- *Synergy (România)*
- *Transparency International Moldova*

Pentru a consolida parteneriate, IDIS apelează la mecanismul de creare a coalițiilor, semnează luări de atitudine, inclusiv la nivel regional.

4 MISIUNILE DIPLOMATICE

Deși percepute uneori ca donatori, misiunile diplomatice necesită un tratament special. Iată de ce IDIS „Viitorul” a inițiat dezbateri la care erau invitați diplomați, recunoscători instituției pentru prilejul oferit de a fi mai aproape de oameni, de a relata experiența țării de origine, de a vorbi despre ei. Drept urmare, oficialii își formează o percepție pozitivă. Institutul a dezvoltat relații speciale cu consilierii pe probleme economice, sociale și politice care participă la toate conferințele și dezbaterile tematice.

O experiență foarte utilă este colaborarea IDIS „Viitorul” cu Ambasada Ungariei în Republica Moldova, cu suportul cărora a fost posibilă crearea unei biblioteci a societății civile, dar și Ambasada României, prezentă la evenimentele IDIS.

5 PARTENERI MEDIA

Legătura cu instituțiile media este una specială, bazată pe receptivitate și onestitate. Jurnaliștii sunt invitați la toate dezbaterile și prezentările publice, unde au posibilitatea să se întâlnească direct cu autorii studiilor prezentate sau cu reprezentanți ai instituțiilor publice, participanți la eveniment. Totodată, informațiile despre toate produsele elaborate de IDIS sunt plasate pe pagina web a instituției și expediate și jurnaliștilor, care frecvent apelează la expertiză IDIS pentru a comenta diverse situații din varii domenii.

6 MEDIUL ACADEMIC

Principiul circulației elitelor caracterizează IDIS „Viitorul”. Iată de ce IDIS „Viitorul” recrutează tineri cercetători, deopotrivă cu profesori cu experiență. Modalitățile de comunicare cu mediul academic au loc prin intermediul donațiilor de carte, oferirea accesului la biblioteca IDIS; lecțiile publice, organizate la sediile Universităților; invitarea reprezentanților mediului academic la conferințele tematice; oferirea de granturi mici pentru cercetare.

IDIS „Viitorul” – team building process

„Nuferii albi” ai echipei IDIS „Viitorul”

Anul 2011. O nouă evadare la Delta Dunării

Proгноza meteo anunță vreme favorabilă pentru un pescuit de proporții

Politologul Cornel Ciurea a înțeles cum pot fi deconspirați prădătorii subacvatici

Echipa IDIS „Viitorul” – își reîncarcă bateriile, Costești

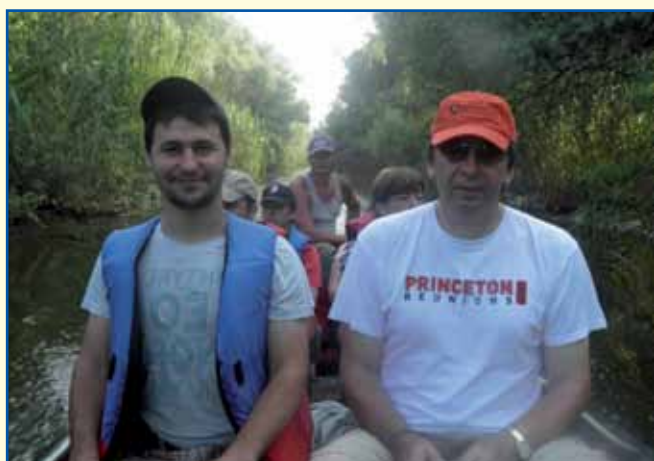
1993–2013

*Igor Munteanu – viteza contează
în orice situație*

*Dezbateri publice: pescarii IDIS „Viitorul”
și peștii din Delta Dunării*

Într-o misiune specială

*Analistul politic Leonid Litra este sigur
că merge pe calea ce dreaptă*

Viorel Chivriga – experiența își spune cuvântul

Un cazan mic pentru o echipă mare. Ce facem?

Succesul este de partea celor insistenți

*Expertul economic Ion Tornea
știe secretul pescuitului magic*

Anul 2010. Delta Dunării. IDIS „Viitorul” - team building process

CUPRINS

DESPRE NOI	3
Misiunea noastră	3
DOMENII PRIORITARE.....	4
EXPERTIZĂ ȘI TRAININGURI SPECIALIZATE	5
PRODUSELE IDIS „VIITORUL”	6
DIRECȚIILE PRIORITARE ALE IDIS „VIITORUL”	9
ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ ȘI DEZVOLTAREA REGIONALĂ	10
1 Suport pentru descentralizare.....	12
2 Programul Bunelor Practici ale APL din Moldova	13
3 Contribuții la crearea premiselor legislative pentru noile reforme în domeniul administrației publice.....	14
4 Dezvoltarea regională.....	14
5 Elaborarea strategiilor de dezvoltare socio-economică	15
6 Cooperarea cu Municipiul Chișinău.....	16
7 Eficiența Energetică.....	18
8 Instruire și asistență.....	19
9 Studii și rapoarte	20
DEPARTAMENTUL ECONOMIE DE PIAȚĂ FUNCȚIONALĂ.....	21
DEPARTAMENTUL SOCIETATE COMPETITIVĂ	25
1 Politici sociale.....	25
2 Instruirea tinerilor lideri politici	26
3 Educația civică	27
4 Finanțarea partidelor politice	27
5 Problemele educației	28
6 Advocacy.....	29
7 Mass-media	30
8 Implicarea în rețele și coaliții civice	30
INTEGRAREA EUROPEANĂ ȘI SOLUȚIONAREA CONFLICTULUI TRANSNISTREAN.....	31
Rapoarte de prevenire a crizelor și diverse colaborări pe dimensiunea securității.....	35
PARTENERIATELE IDIS „VIITORUL”	36
Parteneri de colaborare și bune practici	36
1 Instituțiile publice	37
2 Donatorii.....	38
3 Partenerii locali și internaționali	39
4 Misiunile diplomatice	40
5 Parteneri media.....	40
6 Mediul academic	40
IDIS „VIITORUL” – TEAM BUILDING PROCESS	41

Echipa IDIS „VIITORUL”

Experți Asociați

Alexandru FALA
Expert în
Economie

Victor MOCANU
Dr în drept,
Expert în
Administrație
Publică

Viorel CHIVRIGA
MA în
Managementul
Afacerilor

Leonid LITRA
MA în studii
europene și
internationale,
Politolog

Ion MUNTEAN
Expert în
Energetică

Andrei PETROIA
Expert
Financiar,
Profesor
Universitar

Iurie GOTIȘAN
Dr în Economie,
Expert în
Bănci și Politici
Valutare

Dorin VACULOVSKI
Dr în Economie

Vasile CANTARJI
Sociolog

Alexandru LIPCAN
Jurist

Diana CHEIANU
Dr în Sociologie

Sergiu GAIBU
Expert
Financiar

Octavian ȚICU
Istoric,
Politolog

Sergiu APARATU
expert în
Energetică

Olga GĂGĂUZ
Sociolog,
Demograf

Ion CREANGĂ
Jurist

